

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Bakalářská práce

Právní aspekty stánkového prodeje

Zdeněk Hrudička

© 2011 ČZU v Praze

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra práva

Akademický rok 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Zdeněk Hrudíčka

obor Veřejná správa a regionální rozvoj - Klatovy

Vedoucí katedry Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu ČZU v Praze
čl. 16 určuje tuto bakalářskou práci.

Název práce: **Právní aspekty stánkového prodeje**

Osnova bakalářské práce:

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Platná právní úprava
4. Praxe stánkového prodeje
5. Aktuální problémy stánkového prodeje
6. Závěr
7. Seznam použitých zdrojů
8. Přílohy

Rozsah hlavní textové části: 30 - 40 stran

Doporučené zdroje:

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

Další literatura po dohodě s vedoucím BP

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Viktor Jansa, CSc.**

Termín odevzdání bakalářské práce: duben 2011

.....
Vedoucí katedry

.....
Děkan

V Praze dne: 19. 2. 2010

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Právní aspekty stánkového prodeje" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 29. března 2011

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval JUDr. Viktoru Jansovi CSc. za odborný dohled, cenné rady a připomínky, které přispěly k vytvoření této bakalářské práce. Dále bych chtěl poděkovat celé mojí rodině za podporu a trpělivost při studiu.

Právní aspekty stánkového prodeje

Low aspects of stalls selling

Souhrn

Bakalářská práce se zabývá problematikou stánkového prodeje. Cílem práce je sjednocení a osvětlení ucelené problematiky stánkového prodeje s jeho jednotlivými aspekty související se vznikem a provozem této činnosti. Obsahuje základní informace o vzniku a provozu této činnosti. Vymezuje základní pojmy a subjekty stánkového prodeje a také popisuje negativa této činnosti spadající do oblasti tzv. šedé ekonomiky. Odhaluje problémy vztahující se k této formě obchodního podnikání, které jsou charakteristické nejenom pro národní ekonomiku, ale jsou problémem globálním. Obsahuje také řešení spočívající především v uplatňování legislativních nástrojů, které výrazným způsobem rozšiřují pravomoci dozorových orgánů.

Stánkový prodej působí značné ekonomické ztráty a představují vážnou hrozbu pro národní ekonomiku. Cílem je přesun od vysoce problémové oblasti k žádanému právnímu stavu a pokračování v pozitivním trendu při potlačování projevů šedé ekonomiky.

Summary

This Bachelor work is concerned with problems of stalls selling. The purpose is unification and illustration of connected problems of stalls selling with its single aspect related with rise and operation of this activity. This work contains basic information about rise and operation. It limits basic concepts and subjects of stalls selling as well as describe negatives of this activity fall within the areas so-called grey economies. Work discovers problems relate to this form of business venture that are characteristic not only for national economies, but are global problem. It contains solvent consists above all exercitation in legislative instruments, which expressive in a way propagate competences of supervisory authorities.

Stalls selling interacts serious economic waste and presents important menace to national economies. The purpose is displacement from highly problém area to wanted legal situation (law and order) and continuation to positive trend in the repression of manifestation of grey economy.

Klíčová slova: Stánkový prodej, stánky, trhy, tržnice, prodejci, fyzické zahraniční osoby, šedá ekonomika, regulace.

Keywords: Stalls selling, market stand, markets, market-hall, seller, physical external men, grey economy, regulation.

Obsah

1. Úvod.....	9
2. Cíl práce a metodika	11
2.1. Cíl práce.....	11
2.2. Metodika.....	11
3. Platná právní úprava	13
3.1. Od historie stánkového prodeje k vývoji právní regulace	14
3.2. Legislativní stav do doby přijetí živnostenského zákona, obchodního zákoníku a zákona o živnostenských úřadech – současný legislativní stav.....	16
3.3. Obchodně právní úprava.....	17
3.4. Živnostenské úřady.....	20
3.5. Živnostenský zákon	22
3.6. Pojem a podstata živnosti	28
3.7. Subjekty živnostenského podnikání	28
3.8. Všeobecné podmínky provozování živnosti.....	29
3.9. Klasifikace živností	29
3.10. Živnostenské podnikání cizinců	30
3.10.1 Všeobecné podmínky podnikání.....	30
3.10.2 Speciální podmínky podnikání	31
4. Praxe stánkového prodeje	34
4.1. Ekonomicko-právní souvislosti praxe stánkového prodeje	34
5. Aktuální problémy stánkového prodeje.....	43
6. Závěr.....	49
7. Seznam použitých zdrojů	51
8. Přílohy	54
8.1. Příloha č. 1: Srovnání zajištěných padělků v letech 2002 až 2007.....	54
8.2. Příloha č. 2: Srovnání zajištěných padělků v letech 2008 až 2009.....	54
8.3. Příloha č. 3: Podíl sortimentu plagiátů v procentech za léta 2002 až 2007	54
8.4. Příloha č. 4: Podíl sortimentu plagiátů v procentech v roce 2009	55
8.5. Příloha č. 5: Srovnání zajištěných kusů padělaného zboží v rámci ochrany trhu a spotřebitele v letech 2007 až 2009 celními orgány	55

8.6. Příloha č. 6: Srovnání zajištěných kusů padělaného zboží v rámci ochrany trhu a spotřebitele celními orgány ve správním řízení v rámci tzv. mobilního dohledu v letech 2008 a 2009	56
---	----

1. Úvod

Současná společnost prošla od listopadu roku 1989 hlubokou proměnou. Přejít od socialismu ke kapitalismu s sebou přinesl mnoho pozitivního, ale zároveň se projevil také negativní stránky nově nabyté demokracie. Změny se týkaly celé řady oblastí nejenom sociální, životního prostředí, občanských a politických práv, obecní samosprávy, policie a justice obecně, ale také oblasti směřující k obnově podnikání tj. ekonomické a právní. Přejít od centrálně řízeného plánování vyžadoval celou řadu změn směřujících k odstranění překážek bránících procesu transformace a rozvoji tržního hospodářství, liberalizaci trhu, plné autonomii velkých podniků, přes podporu malého a středního podnikání až po obnovu, podporu a rozvoj jednotlivých živností. Zároveň bylo pro tuto oblast nutno zabezpečit přístup ke kapitálu, což s sebou přineslo potřebu vybudovat nový bankovní systém.

S liberalizací trhu a rozvojem tržního hospodářství se projevily některé negativní jevy, na které nebyla stávající společnost připravena, ani nebyly vytvořeny právní předpoklady pro jejich regulaci a postih. Na příkladu z devadesátých let minulého století, kdy docházelo k velkému rozmachu stánkového prodeje a vzniku tržnic, lze jednoznačně prokázat nepřipravenost společnosti na tyto jevy. Mezi takové příklady můžeme zařadit zkušenosti obcí, které neměly za tehdejšího právního stavu možnost účinně regulovat a upravovat podmínky stánkového prodeje v obvodech své působnosti. V této době došlo ke značnému rozšíření stánkového prodeje a tržnic na soukromých pozemcích. Tento jev nebylo možné podle stávající právní úpravy z úrovně obcí nebo orgánů státní správy regulovat. Snahou bylo zkvalitnění stánkového prodeje s ohledem na místní potřeby obyvatel obce a zamezení živelnému rozvoji stánkového prodeje bez možnosti obce regulovat v případě potřeby nežádoucí stav. Na tomto jednom aspektu lze demonstrovat složitost a různorodost této problematiky.

Smyslem mé práce je seznámit odbornou i laickou veřejnost s ekonomickým subjektem, který se v nových ekonomických podmínkách trhu etabloval a zaujal pevné postavení v každodenním životě naší společnosti a to stánkovým prodejcem.

Stánkový prodej je jednou z forem obchodního podnikání. Se stánkovým prodejem se můžeme setkat při různých příležitostech v rámci místních kulturních akcí, poutí,

městských slavnostech, sportovních akcí, motoristických či leteckých dnech, předvánočních a vánočních trzích atd.

Zcela záměrně jsem pro tuto práci zvolil oblast stánkového prodeje reprezentovanou prodejci z tzv. třetích zemí, tvořenou fyzickými zahraničními osobami, v naprosté většině z Asie, neboť je to oblast, která je odborné i laické veřejnosti známa a je dostatečně vypovídající.

Již na počátku této práce považuji za důležité uvést, že jsem nenalezl dostatek literatury zabývající se touto oblastí. Moje práce vychází ze zákonných norem a především jejich důvodových zpráv. Ty jsou v této práci citovány poměrně široce, neboť mají dostatečnou informační hodnotu, vystihují uvedenou problematiku i danou situaci a zároveň odráží problémy aplikační praxe.

2. Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem práce je sjednocení a osvětlení ucelené problematiky stánkového prodeje s jeho jednotlivými aspekty související se vznikem a provozem této činnosti, která je v literatuře opomíjena. Ve vztahu ke stánkovému prodeji sem můžeme zařadit např. vztah prodávající kupující, ochrany vnitřního trhu, ochrany zdraví, oblasti kontroly a postihu, činnosti státních orgánů, ochrany práv spotřebitele, ochrany duševního vlastnictví, ochrany zájmů výrobců a autorů, nekalé praktiky, tzv. šedé ekonomiky, trestněprávní, kultury prodeje, právního vědomí spotřebitelů a prodávajících, ale také celkové snížení administrativní zátěže související se stánkovým prodejem či aspekt Česká republika očima světa. Tato oblast je velmi široká a jistě by byla nalezena řada dalších aspektů. Není cílem této práce věnovat se všem aspektům stánkového prodeje, neboť by byl překročen rámec této práce, proto se zabývám jen některými.

2.2 Metodika

Jako metoda byla zvolena analýza dokumentů a následná syntéza takto získaných informací. Jedná se o analýzu jakýchkoliv dokumentů (např. novinové články, časopisy, výroční zprávy, právní předpisy, důvodové zprávy atd.). Pro tuto práci byly dále použity některé sociologické metody a to metoda pozorování a metoda neřízeného rozhovoru. Snahou bylo, aby užití těchto metod odpovídalo potřebám naplnění cíle práce.

Budu se věnovat především oblasti související s tzv. „šedou ekonomikou“. Do oblasti šedé ekonomiky lze zahrnout jevy jako je výroba padělků chráněných obchodních značek, pirátských nahrávek, neolkovaných cigaret a alkoholických nápojů, jejich nelegálních výroben, nelegální výroba a distribuce drog a jiných omamných a psychotropních látek, nelegální obchod se zbraněmi, výbušninami, střelivem, vojenským a radioaktivním materiálem, neoprávněné nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami, atd. Tato práce zahrnuje především oblast zjišťování a zajišťování padělků chráněných obchodních značek, pirátských nahrávek, neolkovaných cigaret a alkoholických nápojů. Měla by pomoci utvořit si představu o vzniku stánkového prodeje, provozu a jeho následcích. Zabývá se historií stánkového prodeje a obdobím před rokem

1989 po současnost, jeho vývojem a historickými důvody, které předcházely vzniku platné právní úpravy, platnou právní úpravou, podmínkami pro vydání živnosti, jednotlivými druhy živností, důvody právní regulace, praxí stánkového prodeje a jeho aktuálními problémy. Vzhledem ke skutečnosti, že se Česká republika stala členem Evropské unie, bude práce obsahovat také pohledy, jak legislativa Evropské unie ovlivnila právní regulaci v této oblasti a jak je Česká republika v očích světa vnímána jako partner, který je schopen zajistit a zabezpečit práva, která jsou porušována v souvislosti s provozováním tohoto typu podnikatelské činnosti.

3. Platná právní úprava

Z důvodu uceleného výkladu této problematiky je potřebné uvést alespoň rámcově normy, které upravují tuto oblast. Jejich výčet je potřebný k vytvoření si představy o složitosti této formy podnikání. Při vzniku, regulaci a usměrňování stánkového prodeje lze aplikovat některé zákonné normy, zejména:

- zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích (silniční zákon), ve znění pozdějších předpisů - povolení k zvláštnímu užívání pozemních komunikací (v působnosti dopravního úřadu),
- zákon č. 183/2006 Sb., stavební zákon, ve znění pozdějších předpisů - povolování stavby tržišť stavebním úřadem
- zákon č. 379/2005 Sb., o ochraně před škodami způsobenými tabákem, alkoholem, návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů – umožňující orgánům obce omezit prodej tabáku a alkoholu na celém území obce
- zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů - úprava prodeje na veřejných prostranstvích obecní vyhláškou
- zákon č. 565/1990 Sb., o místních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů - zpoplatnění užití veřejného prostranství (v působnosti obce),
- zákon č. 526/1990 Sb., o cenách, ve znění pozdějších předpisů – úprava označení prodávaného zboží a poskytovaných služeb cenami,
- zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů - úprava některých významných podmínek, zejména poctivost prodeje, označování zboží a informační povinnost,
- obecně závazné směrnice hlavního hygienika ČSR č. 55/1980 Sb., Hygienické předpisy, o hygienických požadavcích na stánkový prodej poživatin
- zákon č. 64/1986 Sb., o České obchodní inspekci, ve znění pozdějších předpisů

- zákon č. 552/1991 Sb., o státní kontrole, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 102/2001 Sb., o obecné bezpečnosti výrobků, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 570/1991 Sb., o živnostenských úřadech, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Nařízení evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 ze dne 27.10.2004, o spolupráci mezi vnitrostátními orgány příslušnými pro vymáhání dodržování zákonů na ochranu zájmů spotřebitele

Tato část práce je zaměřena na obchodní zákoník, na zákon o živnostenských úřadech a především na živnostenský zákon. Záměrně není zmiňována trestněprávní rovina, respektive zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník, neboť řeší až samotné následky protiprávního jednání.

3.1 Od historie stánkového prodeje k vývoji právní regulace

Historie stánkového prodeje či spíše historie trhů sahá v českých zemích hluboko do minulosti. Byla vždy spojena s ekonomickou aktivitou příslušného území a s právem města, městečka či obce provozovat trhy.

Každá společnost, v níž se rozvinul směnný obchod, hledala a rozvíjela i právní formy, upravující tuto oblast a také vztahy mezi prodávajícím a kupujícím. V českém právu byla pod nemalým vlivem historických i politických událostí.

Rozdílný přístup jednotlivých panovníků k pramenům práva, k jejich kodifikaci i

k jednotlivým skupinám účastníků trhu (např. k organizacím sdružujícím prodávající – cechy) je zřejmý. Vztah mezi prodávajícím a kupujícím byl v minulosti záležitostí lokální a postavení těchto subjektů trhu bylo v podstatě vyrovnané. Prodávající zásoboval jen velmi omezené území, často ohraničené městskými hradbami, a měl stálou klientelu, jejíž ztrátu nemohl dopustit.

Každý prodávající, který přišel do města prodat své zboží, musel při odchodu u městské brány prokázat kovovou známkou, kterou obdržel na trhu od úředníků, že zboží prodal na trhu, tedy legálně, zaplatil příslušné poplatky a neunikl dohledu městské správy.

Dohled nad obchodníky byl v počátcích záležitostí měst, rychtářů a konšelů. V rámci policejní správy měst vydávali konšelé (obvykle jich bylo dvanáct) řády o trzích i o ochraně kupujících, stanovovali ceny některého zboží, aby bylo obyvatelstvo chráněno před drahotou, a kontrolovali obchodníky i řemesla. Největšími trhy pak byly trhy výroční tzv. jarmarky. Zpravidla se konal jeden na jaře a druhý na podzim.

Aby bylo zajištěno, že je na trhu prodáváno zboží kvalitní, byly samosprávou určeni domácí mistři rozličných řemesel, kteří prohlíželi prodávané zboží. Vybraní konšelé pak kontrolovali správnost měr a vah, což vzhledem k tomu, že v různých zemích se užívali rozdílné míry a dokonce ani v jednotlivých městech pražských tehdejší míra „loket“ nebyla stejná, nebylo zrovna snadné. Rychtář měl právo zatýkat a vzepřít se jeho rozhodnutí znamenalo ve starších dobách ztrátu hrdla, v 16. století useknutí ruky.

Soudit hříšníky byli oprávněni konšelé, o drobných přestupcích mohl rozhodnout rychtář. Kdo byl nespokojen s rozsudkem konšelů, mohl se odvolat – nejprve ke konšelům jiných měst (např. do Prahy, Litoměřic, Jihlavy), stanovených pro určitá území; po roce 1548 pak k odvolacímu soudu, zřízeném pro všechna česká města na Pražském Hradě Ferdinandem I. Podat odvolání však nebylo zrovna levnou záležitostí.

Významným regulačním prvkem byly postupně vznikající cechy, které převzaly od městských správ, konšelů a rychtářů pravomoci dohlížet nad řemeslnou výrobou a vydávaly příslušná nařízení. Tato snaha byla pozitivně vnímána, neboť představovala snadnější dozor. Cechy samotné prošly řadou zlomových období od úplné samostatnosti, po jejich násilné zrušení až po jejich obnovu. Definitivní konec cechovního zřízení nastal v roce 1859, kdy živnosti a řemesla byly prohlášeny za svobodné a každý, kdo si zakoupil živnostenský list, mohl řemeslo provozovat. Společenská organizace řemeslníků však zrušena nebyla. V živnostenském řádu, vydaném císařským patentem roku 1859 (ř. z. č.

227/1859), bylo kromě jiného i zakotveno zřizování společenstev, jejich význam, oprávnění a organizační uspořádání.

Živnostenský řád, s působností od ledna 1860, vydaný za vlády císaře Františka Josefa I., upravoval základní povinnosti a práva osob provozujících živnost, např. stanovil povinnosti při označování provozoven, při oceňování výrobků či při zajištění hygieny. Dohledem byl pověřen živnostenský úřad, který měl „dozorčí právo“. Živnostenský řád byl i sankčním nástrojem a obsahoval řadu donucovacích prostředků – možnost zabavit zboží, právo zastavit práci strojů či uzavřít provozovnu. Přestupky proti živnostenskému řádu se trestaly důtkou, peněžitou pokutou, vězením až do tří měsíců, odnětím práva mít učedníky či pomocníky nebo odnětím živnostenského oprávnění. V této normě se můžeme setkat i s pojmy živnostenská policie či policie tržní¹.

3.2 Legislativní stav do doby přijetí živnostenského zákona, obchodního zákoníku a zákona o živnostenských úřadech – současný legislativní stav

Právní úprava regulující tuto oblast vytvořená v 19. století byla platná s drobnými úpravami až do 31.12.1965, kdy byla předchozí právní úprava zrušena zákonem č. 65/1965 Sb. zákoníkem práce, který nabyl účinnosti dne 1.1.1966. Přesto, že legislativní podmínky stále existovaly, fakticky byla tato forma činnosti velmi utlumena, případně zanikla zcela již o mnoho let dříve. Kontinuita tohoto stavu tak byla přerušena obdobím socialismu, který byl založen za zcela jiných, netržních principech.

Pro zjištění poměrů, které panovaly po listopadu roku 1989 je potřebné se detailněji seznámit s níže uvedenými zákony, zejména zákonem o živnostenském podnikání, aby bylo možno si vytvořit ucelenou představu, na jakých právních a ekonomických základech fungovala tehdejší společnost. Nutno konstatovat, že tyto normy vznikly na počátku 90 let minulého století jako reakce na nově vznikající podmínky trhu. Pro dokreslení jakou významnou úlohu zaujímají obchodní zákoník a zejména živnostenský zákon považují za potřebné uvést, že obchodní zákoník byl do současné doby novelizován přibližně 70x a zákon o živnostenském podnikání byl novelizován více jak 110x.

¹ Výňatek ze sborníku vydaného Českou obchodní inspekcí v roce 2003 k 50. výročí její existence, <http://www.coi.cz/cs/ocoi/historie-ochrany-prav-kupujicich.html>

3.3 Obchodně právní úprava

Je zřejmé, že stávající úprava vztahů byla v nově vznikajících ekonomických podmínkách nevyhovující a vyžadovala přijetí takové právní úpravy, která by odpovídala novým potřebám. Navrhovaná právní úprava a její následné přijetí, jak je dále uvedeno, představovala významný prvek k přechodu od direktivního způsobu fungování hospodářství k tržnímu.

V době do přijetí obchodního zákoníku byly právní vztahy upraveny celou řadou právních předpisů různorodé povahy. Těžiště této úpravy však bylo ve dvou základních zákonných předpisech s naprosto odlišnou právní koncepcí, tj. v hospodářském zákoníku č. 109/1964 Sb., ve znění celé řady zákonů jej měnících a doplňujících a v zákoníku mezinárodního obchodu (zákon č. 101/1963 Sb., o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku).

Základy dosavadní právní úpravy v ekonomické sféře, stejně jako v oblasti živnostenského podnikání, tkvěla v administrativně direktivním způsobu státního řízení ekonomiky. Pro tuto právní úpravu bylo typické rozlišování různých druhů a forem vlastnictví, z nichž některé byly preferovány, jiné diskriminovány. V souvislosti s dominantním postavením státu jako vlastníka rozhodujících materiálních hodnot v ekonomické sféře se vytvořila soustava vertikálních vztahů administrativní nadřízenosti státních orgánů vůči subjektům ekonomické aktivity, a to jak prostřednictvím soustavy plánovacích příkazů, tak finančních vztahů, ingerence státních orgánů na jmenování a odvolávání hospodářských pracovníků, předpisy o správě národního majetku apod.

Při přechodu k tržní ekonomice bylo nutné tuto vertikální linii zajišťující funkci státu jako hlavního regulátora ekonomických vztahů zásadně překonat a konstituovat ekonomickou sféru jako pluralitu vzájemně nezávislých a rovnoprávných podnikatelských subjektů, autonomních nositelů vlastnických oprávnění, jakož i podnikatelského rizika. To znamenalo relativní oddělení sféry veřejného a soukromého práva a stanovení nového pojetí jejich vzájemných vztahů.

Dosavadní legislativní aktivity v hospodářské oblasti byly charakterizovány snahou revidovat určité dílčí úpravy, které překážely prosazení nových prvků otevírajících cestu k tržní ekonomice; šlo tedy o reformu dosavadního právního řádu. Schválení vládního

scénáře ekonomické reformy Federálním shromážděním umožnilo přistoupit k zásadní přestavbě celého právního řádu.

Navrhovaný zákon spolu s novelou občanského zákoníku pokládal základy pro obnovení soukromoprávní regulace v ekonomické sféře. Vycházel z jednotné úpravy vlastnického práva, jehož subjekty mohou být všechny fyzické i právnické osoby, které také jako vlastníci požívají stejné právní ochrany.

To umožnilo v celém rozsahu nahradit dosavadní hospodářský zákoník, jehož celková koncepce přirozeně vycházela z administrativně direktivní soustavy hospodářského řízení a jehož další novelizování ztratilo svůj smysl. Zároveň bylo možné sjednotit právní úpravu obchodních vztahů mezi tuzemskými podnikateli a ve vztahu k zahraničním podnikatelům. V oblasti obchodních vztahů se zahraničními podnikateli byl dosud aplikován zákoník mezinárodního obchodu, který byl přizpůsoben potřebám tržního charakteru obchodních vztahů a jehož podstatná část mohla být do nové právní úpravy převzata.

Nová právní úprava vychází ze vztahu občanského zákoníku jako základní úpravy v soukromoprávní oblasti a tohoto zákona jako zvláštní úpravy obchodních vztahů podnikatelů².

Základním účelem navrhovaného zákona bylo soustředit v jednom právním předpisu komplexní právní úpravu podnikání čs. i zahraničních osob, právních forem obchodních společností a obchodních závazkových vztahů způsobem, který by odpovídal potřebám ekonomiky, spočívající na tržním základě a zapojení této ekonomiky do mezinárodní dělby práce. Navrhovaný zákon byl součástí přestavby čs. právního řádu, který si vyžadoval přechod od administrativně direktivního řízení hospodářství k tržní ekonomice.

Těžiště navrhovaného zákona bylo v určení právního postavení podnikatelů jako nezávislých tržních subjektů a vlastníků obchodního jmění, jakož i soukromoprávní úpravy jejich vzájemných obchodních vztahů. Právní základ této úpravy tvoří obecná úprava majetkových vztahů v novelizovaném občanském zákoníku, vycházející z jednotného vlastnického práva, jehož úprava je společná pro všechny fyzické a právnické osoby. Při ochraně vlastnického práva mají všechny tyto osoby stejné postavení. Tím bylo překonáno dosavadní pojetí různých druhů a forem vlastnictví, jež zavedlo nerovnost vlastnických

² Tisky FS ČSFR 1990-1992, tisk 684, část č. 15 - Důvodová zpráva k zákonu č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník – obecná část - I. současná právní úprava, http://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t0684_15.htm

subjektů, tj. některé z nich preferovalo a jiné diskriminovalo. Obecný základ právní úpravy majetkových vztahů v občanském zákoníku se projevuje v tom, že zákoník je na tyto vztahy aplikovatelný (§ 1 odst. 2) při řešení otázek, které nejsou upraveny v obchodním zákoníku.

Návrh zákona navazuje na tradiční instituty obchodního práva a předmět úpravy obchodních zákoníků tak, jak se historicky vyvinuly v evropském kontinentálním právu. Proto obsahuje vedle soukromoprávních ustanovení i ustanovení veřejnoprávní, jež upravují především právo na podnikání a způsob jeho uskutečňování.

Navrhovaná úprava se opírala o nejdůležitější mezinárodně unifikované právní úpravy v obchodní oblasti, zejména o unifikační výsledky Komise OSN pro mezinárodní právo obchodní, Evropských společenství, Mezinárodního ústavu pro sjednocení soukromého práva, Hospodářské komise OSN pro Evropu a Mezinárodní obchodní komory. Tento přístup umožňuje

a) vytvořit v právní oblasti co nejpříznivější podmínky pro zapojení ČSFR do mezinárodní dělby práce a zejména pro postupné zapojení ČSFR do evropské hospodářské integrace spočívající na těchto úpravách;

b) promítnout do navrhované úpravy všechny moderní tendence právní úpravy obchodních vztahů a

c) sladit vnitrostátní úpravu s úpravou mezinárodních úmluv, kterými je ČSFR vázána, takže nevzniknou potíže s podpůrným použitím vnitrostátních předpisů při řešení otázek, které mezinárodní úprava neobsahuje.

Aby navrhovaný zákon mohl působit zamýšleným způsobem na rozvoj tržní ekonomiky, bylo nutné doplnit čs. právní řád dalšími zákony v oblasti veřejného práva. Je to především přestavba orgánů státní správy a podstatné omezení možností jejich zasahování do podnikatelské sféry. Navrhovaná úprava předpokládala vydání živnostenského řádu ve formě federálního zákona a úpravu působnosti živnostenských úřadů zákony Národních rad České republiky a Slovenské republiky. Současně bylo nutné provést revizi dosavadních právních předpisů, jež omezují podnikání, a přehledným způsobem upravit podnikání, pokud by mělo být vyhrazeno státu, a podnikání v oblastech, kde se vyžaduje udělení koncese k podnikání. Předchozí úprava těchto otázek byla nepřehledná a chaotická, což umožňovalo byrokratické omezování podnikatelské

iniciativy³.

3.4 Živnostenské úřady

Živnostenské podnikání fyzických a právnických osob bylo jedním ze stěžejních předpokladů radikálního přechodu k tržní ekonomice. Potvrzovaly to i dosavadní poznatky z aplikace zákona č. 105/1990 Sb., o soukromém podnikání občanů. Posláním zákona o soukromém podnikání občanů spočívalo ve vytvoření právních podmínek pro vstup široké vrstvy občanů do podnikatelského života v čs. hospodářství.

V souvislosti s přijetím zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání ve Federálním shromáždění, který na rozdíl od zákona č. 105/1990 Sb., o soukromém podnikání občanů, rozšiřoval působnost živnostenských úřadů i na právnické osoby, se jevílo jako nezbytné v návaznosti na zabezpečení řádného výkonu státní správy a činností souvisejících vytvořit předpoklady pro činnost živnostenských úřadů. Živnostenské úřady byly v rámci své působnosti povinny zajistit správní řízení u fyzických i právnických osob v živnostenském podnikání, zabezpečit vedení jednotného živnostenského rejstříku, provádět kontrolu nad dodržováním povinností vyplývajících z příslušných právních předpisů a poskytovat konzultační a poradenskou činnost jak vůči uchazečům o živnostenské podnikání, tak i vůči územním orgánům hospodářské komory, podnikatelským sdružením a svazům.

Návrh zákona vycházel z úpravy kompetencí ústředních orgánů tak, jak jsou zakotveny v zákoně ČNR č. 575/1990 Sb. z 18. prosince 1990, o opatřeních v soustavě ústředních orgánů státní správy České republiky.

Se strukturou schváleného zákona o živnostenském podnikání úzce souvisel problém obecnější povahy, tj., že zákon o živnostenském podnikání souvisel s jinými oblastmi právního řádu, proto byla v návrhu zákona upravena součinnost orgánů státní správy na úseku kontroly subjektů živnostenského podnikání.

Zákon vytvářel v rámci přenesené působnosti legislativní prostor pro pověření výkonem státní správy na úseku živnostenského podnikání pověřené obecní úřady (živnosti

³ Tisky FS ČSFR 1990-1992, tisk 684, část č. 15 - Důvodová zpráva k zákonu č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník – obecná část - II. odůvodnění navrhované úpravy, http://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t0684_15.htm

ohlašované volné). Zákon podle současné právní úpravy v určitém rozsahu takto částečně reagoval na všeobecnou kompetenci v oblasti státní správy, kde druhý stupeň tvořily okresní úřady. Zákon využíval možnosti určité územní decentralizace státní správy tak, aby byl vytvořen předpoklad pro regionální činnost orgánů státní správy fungující pružně, efektivně a na profesionální úrovni.

Živnostenskými úřady byly ve smyslu zákona č. 455/1991 Sb. okresní živnostenské úřady, kterými byly samostatné referáty okresních úřadů; na území hlavního města Prahy vykonává působnost okresního živnostenského úřadu samostatný odbor magistrátního úřadu, a dále obecní živnostenské úřady, kterými byly samostatné odbory pověřených obecních úřadů; na území hlavního města Prahy vykonávají působnost obecního živnostenského úřadu samostatné odbory obvodních úřadů. Okresní živnostenské úřady vykonávaly činnosti vyplývající ze zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání pro oblast koncesovaných živností, živností ohlašovacích vázaných a živností ohlašovacích řemeslných. Pro skupiny živností ohlašovacích volných byly příslušné obecní živnostenské úřady. Zákon takto využíval možnosti přenesení výkonu státní správy na pověřené obecní úřady (nař. vlády č. 475/1990 Sb., kterým se určují pověřené obecní úřady), které pro určité území plnily funkci přirozeného správního centra. Tím došlo k zapojení pověřených obecních úřadů do této oblasti státní správy a posílení samosprávy měst a obcí. S ohledem na postavení hl. m. Prahy (z. č. 418/1990 Sb., o hlavním městě Praze ve znění z. č. 439/1991 Sb.), bylo nutno do soustavy živnostenských úřadů začlenit i orgány hl. m. Prahy a městských částí. Termín "okresní a obecní živnostenský úřad" představoval legislativní vyjádření ve smyslu zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání. Okresní živnostenské úřady a obecní živnostenské úřady byly nedílnou součástí dosavadních územních orgánů státní správy.

Funkci okresního živnostenského úřadu plnily okresní úřady ve všech oblastech živnostenského podnikání, pokud se týká činností, pro jejichž výkon bylo stanoveno oprávnění např. vydávání, změna, zrušení živnostenského oprávnění u živností koncesovaných, živností ohlašovacích vázaných a živností ohlašovacích řemeslných, pozastavení výkonu živností koncesovaných, živností ohlašovacích vázaných a živností ohlašovacích řemeslných, prohlídky provozoven, ve kterých měla být živnost provozována. S tím souviselo i vedení živnostenského rejstříku těch podnikatelů, jimž byla vydána koncesní listina nebo živnostenský list v jeho územním obvodu a též ukládání

pokut podle zákona o živnostenském podnikání těmto podnikatelům. Stanovení působnosti okresních živnostenských úřadů pro oblast koncesovaných živností vycházelo z toho, že před vydáním koncesní listiny byl živnostenský úřad kromě odborné způsobilosti povinen zkoumat i zvláštní podmínky provozování koncesované živnosti a příslušelo mu rovněž i oprávnění ukládat další podmínky provozování této živnosti (§ 27 zákona o živnostenském podnikání); tím byly vytvořeny předpoklady pro koordinaci živnostenského provozování koncesovaných živností v rámci působnosti okresního živnostenského úřadu. Přezkoumával prvoinstanční rozhodnutí obecních živnostenských úřadů. Zároveň měl povinnost zasílat ministerstvu obchodu a cestovního ruchu ČR opisy všech vydaných živnostenských oprávnění, jejich změn, pozastavení, popř. zrušení.

Obecní živnostenský úřad měl působnost v živnostech ohlašovacích volných. Před vydáním živnostenského listu živnostenský úřad zkoumal pouze splnění podmínek stanovených zákonem o živnostenském podnikání pro tyto živnosti. Obecní živnostenský úřad současně s vydáním živnostenského listu, změnou, pozastavením provozování živnosti nebo zrušením živnostenského oprávnění v rámci přehledné evidence podnikatelů byl povinen zaslat opisy těchto rozhodnutí okresnímu živnostenskému úřadu a ministerstvu obchodu a cestovního ruchu ČR. Těmto podnikatelům mohl ukládat i pokuty⁴.

3.5 Živnostenský zákon

Historií a důvody vzniku, respektive nutností úpravy této oblasti podnikání, se zde budu věnovat podrobněji, neboť existence právního základu, kterým bylo přijetí živnostenského zákona, je jedním ze základních předpokladů pro vznik živnosti, stánkového prodeje, trhů, tržnic a s tím spojených problémů.

Právními předpisy upravujícími výkon živnostenského podnikání v českých zemích byly živnostenský řád č. 227/1859 ř.z., ve znění předpisů jej měnících a doplňujících, který byl mnohokrát novelizovaný a živnostenský zákon pre územie Slovenska a Podkarpadskej Rusi č. 259/1924 Sb., ve znění předpisů jej měnících a doplňujících. Tyto předpisy byly následně zrušeny zákonem č. 65/1965 Sb., zákoníkem práce, který nabyl účinnosti

⁴ Tisky ČNR 1990-1992, tisk 479 – Důvodová zpráva k zákonu č. 507/1991 Sb. o živnostenských úřadech – obecná a zvláštní část, http://www.psp.cz/eknih/1990cnr/tisky/t0479_00.htm

1.1.1966. Přesto, že uvedené normy platily s určitými omezeními až do 31.12.1965, drobné a střední živnosti ve své reálné podobě zanikly dříve, případně byly zcela zlikvidovány.

Vycházelo se z předpokladu, že v podmínkách centralizovaného direktivního plánovitého řízení a silnými správními a hospodářskými funkcemi státu mohou být zájmy společnosti na regulaci hospodářských procesů zajišťovány především metodami konkrétního přímého řízení hospodářství a co možná úplné absenci soukromého sektoru. Za těchto podmínek se jevílo jako postačující upravit obecné otázky státního vlivu do hospodářské sféry v hospodářském zákoníku, pracovněprávní vztahy v zákoníku práce, výchovu učňů v samostatných předpisech, a některé technické aspekty v předpisech speciálních (např. zákon č. 174/1968 Sb., o státním odborném dozoru nad bezpečností práce, zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu /stavební zákon/, zákon ČNR č. 61/1988 Sb. a zákon SNR č. 51/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a státní báňské správě, zákon ČNR č. 62/1988 Sb. a zákon SNR č. 52/1988 Sb., o geologických pracích a o geologických úřadech). Až na některé jednotlivé případy zůstaly též stranou právní regulace otázky odborné způsobilosti k výkonu jednotlivých činností, zejména řemeslné povahy.

Vývoj po listopadu 1989 přinesl zásadní změny i v této oblasti. Výrazem nového přístupu byly - v návaznosti na změny čl. 7 až 15 Ústavy - především zákon č. 105/1990 Sb., o soukromém podnikání občanů a zákon č. 103/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje hospodářský zákoník. K nim se řadí nařízení vlády ČSFR č. 121/1990 Sb., o pracovně právních vztazích při soukromém podnikání občanů, ve znění nařízení vlády ČSFR č. 14/1991 Sb.

Hlavní posláním zákona č. 105/1990 Sb., o soukromém podnikání občanů, a příslušných ustanovení zákona č. 103/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje hospodářský zákoník, spočívalo ve vytvoření základních právních podmínek pro vstup soukromých podnikatelů do hospodářského života. To vtiskuje těmto úpravám přechodnou povahu, jakkoliv zákon č. 105/1990 Sb. obsahuje v obecné (popř. odkazovací) podobě i řadu živnostenskoprávních ustanovení a některé úpravy v něm obsažené jsou převzaty do návrhu živnostenského zákona. Zákonem č. 219/1991 Sb. byla do zákona č. 105/1990 Sb. vložena specifická úprava zemědělské výroby provozované samostatně hospodařícími rolníky, na něž byla zčásti vztažena i některá obecná ustanovení úpravy soukromého podnikání občanů; též tato

novelizace má do jiné míry přechodnou povahu mimo jiné v souvislosti s nadcházejícím zrušením hospodářského zákoníku. Živnostenský zákon již s úpravou podnikání v zemědělství vzhledem k jeho zvláštní povaze nepočítal.

Řada tehdy platných předpisů vznikla za zcela jiných společenských a hospodářských podmínek, popř. jen nejnútnejším přizpůsobením dřívějších úprav novým, postupně se měnícím podmínkám. Nevytvářejí proto ucelený, vnitřně plně sladěný a funkční systém. Určitá roztržičnost této úpravy značně ztěžovala orientaci a mohla vést i k arbitrárnímu postupu při rozhodování orgánů státní správy⁵.

Již od samotného počátku, jak je patrné z návrhu zákona, až po současnost se celým živnostenským zákonem prolíná silný liberální prvek. Snaha zákonodárce neklást překážky vzniku podnikání je zde zřejmá. Tato vlastnost byla živnostenskému zákonu ponechána až do současných dnů.

Živnostenský zákon byl předkládán jako součást širšího souboru právních úprav podnikatelské činnosti v tržním hospodářství, který zahrnoval zejména obchodní zákoník, novelizaci občanského zákoníku a občanského soudního řádu a návrh zákona o konkursním a vyrovnávacím řízení.

Na rozdíl od obchodního zákoníku, jehož předmětem je v podstatě úprava právních poměrů subjektů podnikatelské činnosti, především obchodních společností, a majetkoprávních vztahů mezi podnikateli (úprava tzv. horizontálních, soukromoprávních vztahů), byl živnostenský zákon předpisem správním a technickým, upravujícím podmínky výkonu podnikatelské činnosti z hlediska veřejného zájmu (úprava tzv. vertikálních, veřejnoprávních vztahů). Na rozdíl od dřívějšího pojetí vyjádřeného zejména v některých ustanoveních hospodářskoprávních předpisů. Tato úprava nezahrnovala možnost zasahování státu do hospodářského rozhodování podniků a přibližovala se pojetí hospodářského práva tak, jak je známo ve vyspělých státech s tržním hospodářstvím. V tomto smyslu navazoval na již zmíněné dřívější československé živnostenskopravní předpisy a byl obdobou úprav provedených ve Spolkové republice Německo živnostenským řádem (nyní platné znění vyhl. z 1. ledna 1987 BGBl. I s. 425 s některými

⁵ Tisky FS ČSFR 1990-1992, tisk 761, část č. 5 - Důvodová zpráva k zákonu č. 455/1991 Sb., o živnostenské podnikání – I. Dosavadní právní úprava, http://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t0761_01.htm

díličními změnami podle pozdějších předpisů) a řemeslnickým řádem (BGBl. 1966, I s. 1 ve znění pozměňujících předpisů) a v Rakouské republice novým živnostenským řádem 1973 (zák. BGBl. č. 1974/50, ve znění pozdějších předpisů). Shora uvedené normy upravující oblast živnostenskoprávní v německém a rakouském právním řádu jsou výslednicí kontinuální praxe probíhající déle než jedno století i nových jevů hospodářského života v tržních podmínkách. Právní úprava zde odráží již dosažený reálný stav a reálné potřeby, jejichž vývoji se neustále přizpůsobuje.

Výchozí situace pro přijetí nového živnostenského zákona v České a Slovenské Federativní Republice byla podstatně odlišná. Třebaže živnostenský řád, popřípadě živnostenský zákon platily - s četnými omezeními a modifikacemi - formálně až do poloviny šedesátých let, drobné a střední živnosti ve své legální podobě byly zlikvidovány, popř. zanikly již zhruba o deset let dříve. Činnost socialistických organizací (podniků), které je měly nahradit, byla uspořádána na zcela jiných sociálních, organizačních, ekonomických a právních základech, byla řízena zcela jinými nástroji a hodnocena zcela jinými kritérii. Zároveň byly opuštěny též někdejší přísné požadavky na kvalifikaci; vedle pracovníků vyučených řemeslu nebo obchodu nabyli značné váhy pracovníci pouze zaučení. Řada funkcí vykonávaných do té doby samosprávnými nebo zájmovými organizacemi byla etatizována. Regulaci se zcela vymykal rozsáhlý šedý, popřípadě černý trh výroby, služeb a obchodu, vystavený pouze působení represivních opatření. Byla zde tedy 30-40letá mezera jak pokud jde o podnikatelskou činnost v řemesle a obchodě, tak pokud jde o právní úpravu.

Rovněž vzhledem k technickému a ekonomickému vývoji, který v mezidobí ve světě nastal, se nebylo možné vrátit k živnostenskoprávním předpisům I. republiky. Zároveň však nebylo možné ani převzít živnostenskoprávní předpisy některého jiného státu. Takový postup by neodpovídal dosud vytvořeným konkrétním podmínkám ani společenskému a ekonomickému klimatu nejbližšího období, kdy se soukromý a podnikatelský sektor národního hospodářství teprve postupně vytvářel a nebylo dostatečně jasno o jeho budoucí struktuře a stratifikaci.

Návrh živnostenského zákona tudíž musel - při poměrně krátkých a omezených zkušenostech s prováděním zákona č. 105/1990 Sb. - do jisté míry předjímat vývoj, který teprve měl probíhat. Provedení úpravy však bylo potřebné, neměla-li její absence uvedený proces brzdit. Návrh byl v tomto ohledu nesen snahou nalézt správnou míru tohoto

předstihu, neboť mechanické přenesení úpravy osvědčené v jiných, trvalejších podmínkách, by se mohlo dostat do rozporu se živou skutečností anebo vůbec působit opačným než zamýšleným směrem⁶.

Pokud jde o zásadní linii státní živnostenské politiky a její vyjádření v živnostenském zákoně, usiloval návrh o vyvážené spojení ochrany zájmů spotřebitele (společnosti) na straně jedné a podpory potřebného nastartování a rozvoje živnostenského podnikání na straně druhé. Otázka priority prvního či druhého kritéria, resp. metody zajištění jejich cílů, je v hospodářsky vyspělých zemích řešena dvojím způsobem:

- silnou reglementací (preventivním působením státu) s důrazem na odbornou kvalifikaci podnikatele a předchozí státní povolení některých technicky nebo jinak rizikových činností (příznačné zejména pro rakouskou, ale i německou úpravu, které postupně opustily liberalizaci poloviny 19. století, provázenou zánikem cechů; i poslední novelizace živnostenskoprávních předpisů těchto zemí přinášejí vedle některých dílčích uvolnění řadu dílčích zpřísnění; rozsah konkurence je za těchto podmínek poněkud omezen);
- výraznou liberalizací podmínek nástupu podnikatelské činnosti spočívající na předpokladu, že potřebnou selekci provede a kvalitu výkonu tak zprostředkovaně zajistí tržní mechanismus, přičemž státní ingerence je spíše následná, např. v podobě kontroly přísných hygienických předpisů (tento systém se uvádí jako charakteristický pro USA, po přechodnou dobu platil též v americké okupační zóně Německa). Svůj význam může mít v této souvislosti i přísná "odpovědnost za výrobek" ("product liability"), uplatňovaná ovšem v pořadu práva civilního. V uvedeném směru působí i předpisy na ochranu spotřebitele.

V jednotlivých živnostenských řádech lze zaznamenat značné odlišnosti; např. italské předpisy o řemeslech kladou silný důraz na odbornou kvalifikaci podnikatele a na jeho bezprostřední manuální účast ve výrobním procesu, zatímco předpisy německé a rakouské - i někdejší předpisy československé - celkem liberálně akceptují i u fyzických osob provozování živnosti prostřednictvím odborně kvalifikovaného zástupce ("odpovědný zástupce"); italské předpisy též značně omezují počet zaměstnanců v řemeslných živnostech.

⁶ Tisky FS ČSFR 1990-1992, tisk 761, část č. 5 - Důvodová zpráva k zákonu č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání – II. Odůvodnění navrhované úpravy, 1. Některé souvislosti a srovnání, http://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t0761_01.htm

Jako obecnou tendenci lze zaznamenat zmírnění požadavků na prokázání odborné způsobilosti u živností provozovaných po továrnicku (průmyslové podniky); vychází se zřejmě z toho, že velikost rizika vyplývající z rozsahu podnikání a z občanskoprávní odpovědnosti sama nutí průmyslového podnikatele k náležitě péči o odbornost řízení. Zároveň se však zpřísňují podmínky pro efektivní výkon funkce odpovědného zástupce tam, kde se jeho ustanovení vyžaduje.

Pro nový čs. živnostenský zákon bylo doporučeno vzhledem k reálným podmínkám a potřebám zvolit úpravu spočívající v částečné liberalizaci, chránící však přitom podstatné zájmy spotřebitele a společnosti. Tomuto požadavku je přizpůsobeno rozlišování živností z hlediska podmínek jejich provozování (živnosti ohlašovací, na jejichž provozování má nárok každý, kdo splní zákonem stanovené podmínky, a živnosti koncesované, kde se z důvodů veřejného zájmu požaduje státní povolení, na jehož vydání není nárok). Požadavek prokázání odborné způsobilosti podnikatele, resp. jeho odpovědného zástupce se navrhuje z důvodů rovnosti podnikatelských subjektů uplatňovat bez ohledu na to, zda jde o podnik drobný nebo průmyslový.

Zároveň třeba zdůraznit, že prokázání odborné způsobilosti se nepožaduje u všech živností ohlašovacích, nýbrž jen u těch, které jsou označeny jako řemeslné nebo vázané a jsou uvedeny v příloze č. 1 a 2 návrhu zákona. Všechny ostatní živnosti - s výjimkou koncesovaných uvedených v příloze č. 3 - jsou volné, takže k jejich provozování je potřebné pouze dosažení věku 18 let, způsobilost k právním úkonům a bezúhonnost (tak jak je vymezena pro účely tohoto zákona).

Na rozdíl od jiných živnostenskoprávních úprav není u žádné kategorie živností uplatňováno konkurenci omezující kritérium nasycenosti trhu (tzv. uživnost podniku).

V přechodných ustanoveních byla zachována v dosavadním rozsahu platnost všech dosavadních podnikatelských (živnostenských) oprávnění bez ohledu na to, zda oprávnění bylo získáno na základě zákona č. 105/1990 Sb., nebo na základě dřívějších předpisů jiných. Pouze u živností vázaných a koncesovaných se požadovalo, aby podnikatel do 1 roku předložil živnostenskému úřadu doklady, prokazující splnění podmínek stanovených zákonem; při splnění této podmínky podnikatel bez dalšího nabývá živnostenské oprávnění.

Vedle uvedené koncepce byly při přípravě návrhu živnostenského zákona zvažovány ještě další alternativy, a to jednak uspořádání vyznačující se požadavkem prokázání

odborné způsobilosti v plném rozsahu vyčtu učebních oborů, jednak naopak úplné uvolnění výkonu řemesel.

Prvé z uvedených uspořádání se jevílo jako nevhodné především proto, že v řadě případů by paušální vazba výkonu živnosti na formální kvalifikační požadavky nadměrně omezovala podnikatelskou pružnost (jde o případy, kdy kvalifikace získaná odborným vzděláním je pro podnikání výhodou, nikoliv však nezbytností). Mimo to z některých učebních oborů nelze vyvodit vznik samostatné živnosti a naopak pro některé řemeslo nebo jinou živnost může chybět učební obor; učební obory jsou též namnoze příliš specializované, i když je známo, že v praxi toto rozdělení není nijak přísně dodržováno.

Proti úplnému uvolnění režimu u řemesel hovořila značná rizika pro zákazníka v přechodném období i zkušenosti vyjádřené v živnostenskoprávních úpravách sousedních zemí (SRN, Rakousko)⁷.

3.6 Pojem a podstata živnosti

Přestože je živnostenský zákon uveřejněn ve Sbírce zákonů a tedy veřejně dostupný, považují za nezbytné uvést některá zákonná ustanovení tohoto zákona, která vymezují a definují samu podstatu podnikání.

Živnost je definována jako soustavná činnost provozovaná samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku a za podmínek stanovených tímto zákonem⁸.

Ty jsou dále definovány v jednotlivých ustanoveních zákona. Zároveň také vymezuje jednotlivé druhy činností, které nejsou živností.

3.7 Subjekty živnostenského podnikání

Pro ucelenost této práce je nutné uvést také druhy subjektů, které jsou z hlediska zákona

⁷Tisky FS ČSFR 1990-1992, tisk 761, část č. 5 - Důvodová zpráva k zákonu č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání – II. Odůvodnění navrhované úpravy, 2. Koncepce návrhu živnostenského zákona, http://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t0761_01.htm

⁸§ 2 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), v platném znění

oprávněné k provozování činnosti na území České republiky a to i přesto, že tato práce zahrnuje především oblast reprezentovanou zahraničními fyzickými osobami.

Živnost může provozovat⁹:

- fyzická osoba
- právnická osoba

3.8 Všeobecné podmínky provozování živnosti

Z živnostenského zákona lze dovodit, že je normou s velmi liberálními podmínkami pro provozování živnosti, vyjma těch oblastí, kde jsou kladeny požadavky na odbornou či jinou způsobilost.

Všeobecnými podmínkami provozování živnosti fyzickými osobami jsou¹⁰:

- dosažení věku 18 let
- způsobilost k právním úkonům
- bezúhonnost

Toto ustanovení zároveň definuje co se považuje za bezúhonnou osobu a způsob prokazování bezúhonnosti.

Zákon dále stanovuje zvláštní podmínky pro provozování živnosti, mezi které patří odborná či jiná způsobilost, a zároveň stanovuje způsoby naplnění těchto podmínek. Tímto typem činnosti se nebudu zabývat, neboť není předmětem mého zájmu v této práci a je zmíněn jen pro úplnost.

3.9 Klasifikace živností

⁹ § 5 odst. 1 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), v platném znění

¹⁰ § 10 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), v platném znění

Zákon rozlišuje dva druhy či kategorie živností, které se vztahují k rozdílným případům podnikatelských činností různého věcného zaměření, navíc s rozdílnými potřebami a požadavky na jejich profesionální zvládnutí, pro něž současně platí, že se od sebe také zásadně liší svým právním režimem. Jedná se o:

- živnosti ohlašovací
- živnosti koncesované

Živnosti ohlašovací se dále dělí na:

- řemeslné, je-li podmínkou provozování živnosti odborná způsobilost
- vázané, je-li podmínkou provozování živnosti odborná způsobilost
- volné, u které není jako podmínka provozování živnosti odborná způsobilost stanovena¹¹

Živností volnou rozumí živnostenský zákon ty druhy živností, pro jejichž provozování tento nestanovuje prokazování odborné ani jiné způsobilosti¹².

K získání postačí pouze splnění všeobecných podmínek pro provozování živnosti, kterými jsou dosažení věku 18 let, způsobilost k právním úkonům a bezúhonnost.

3.10 Živnostenské podnikání cizinců

Česká republika nemá komplexní právní úpravu pro podnikání cizích státních příslušníků. Vznik a provozování živnosti vychází ze živnostenského zákona a obchodního zákoníku. Ponechává pak oprávnění k provozování živnosti v rovině všeobecných podmínek nebo rozšiřuje podmínky pro získání oprávnění k podnikání.

3.10.1 Všeobecné podmínky podnikání

Živnostenský zákon pro účely vzniku živnostenského oprávnění rozděluje cizí státní příslušníky do kategorií podle přiznaného pobytového oprávnění, respektive je váže

¹¹ § 19 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), v platném znění

¹² § 25 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), v platném znění

k bydlišti když uvádí, že fyzická osoba, která nemá bydliště na území České republiky, může na území České republiky provozovat živnost za stejných podmínek a ve stejném rozsahu jako česká osoba, pokud z tohoto nebo zvláštního zákona nevyplývá něco jiného. Pro účely tohoto zákona se za českou osobu považuje fyzická osoba s bydlištěm na území České republiky. Bydlištěm na území České republiky se pro účely tohoto zákona rozumí trvalý pobyt na jejím území¹³.

Z uvedeného vyplývá, že fyzické osoby, kterým byl na území České republiky povolen trvalý pobyt mohou podnikat za stejných podmínek jako česká osoba.

Dále uvádí, že fyzická osoba, jíž byl udělen azyl nebo doplňková ochrana, a její rodinní příslušníci mohou provozovat živnost za stejných podmínek jako česká osoba¹⁴.

Takto je zákonem vymezen okruh osob, které mohou podnikat na území České republiky za stejných podmínek jako občané České republiky.

3.10.2 Speciální podmínky podnikání

Živnostenský zákon pro zahraniční fyzické osoby stanovuje ještě další podmínky pro vydání živnostenského oprávnění. Uvedeny jsou pouze podmínky pro cizince ze třetích zemí, neboť občané Evropské unie nespádají do kategorie osob, které jsou předmětem zájmu této práce.

Jsou to:

- doklad prokazující udělení víza k pobytu nad 90 dnů nebo povolení k dlouhodobému pobytu, je-li podmínkou pro pobyt na území České republiky¹⁵
- výpis z evidence trestů nebo rovnocenný doklad vydaný státem, jehož je fyzická osoba občanem. Nevydává-li tento stát výpis z evidence trestů nebo rovnocenný doklad, předloží fyzická osoba čestné prohlášení o bezúhonnosti učiněné před notářem nebo orgánem státu, jehož je občanem, nebo před notářem nebo orgánem státu posledního

¹³ § 5 odst. 2 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), v platném znění

¹⁴ § 5 odst. 6 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), v platném znění

¹⁵ § 5 odst. 5 zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), v platném znění

pobytu. Tyto doklady nesmí být starší než 3 měsíce¹⁶.

Po vydání živnostenského oprávnění zákon pro zahraniční fyzické osoby stanovuje ještě další podmínku spočívající v povinnosti podat návrh na zápis do obchodního rejstříku.

Těmto osobám vzniká živnostenské oprávnění dnem jejich zápisu do obchodního nebo obdobného rejstříku. Nepodají-li návrh na zápis ve lhůtě 90 dnů ode dne doručení výpisu nebo není-li návrhu vyhověno, rozhodne živnostenský úřad o tom, že ohlašovatel podmínky pro vznik živnostenského oprávnění nesplnil¹⁷.

Podmínky pobytu cizinců na území České republiky jsou upraveny zákonem č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Ten stanovuje potřebné doklady k udělení víza k pobytu nad 90 dnů a povolení k dlouhodobému pobytu. Pro naši potřebu zde uvádím alespoň základní (rámcový) výčet dokladů potřebných k získání práva pobytu cizince na území. Zákon č. 326/1999 Sb. stanovuje přesněji a podrobněji potřebné náležitosti, neboť vždy záleží, za jakým účel je pobyt na území České republiky povolen.

K udělení víza k pobytu nad 90 dnů je nutné předložit:

- cestovní doklad
- doklad potvrzující účel pobytu
- prostředky k pobytu na území
- doklad o zajištění ubytování po dobu pobytu cizince na území
- fotografie
- doklad obdobný výpisu z rejstříku trestů jako doklad k posouzení trestní záchovalosti vydaného státem, jehož je cizinec státním občanem, jakož i státy, v nichž cizinec pobýval nepřetržitě po dobu delší než 6 měsíců, nebo čestné prohlášení v případě, že tento stát takový doklad nevydává.
- lékařskou zprávu, že netrpí závažnou nemocí; o předložení lékařské zprávy lze požádat pouze v případě důvodného podezření, že závažnou nemocí trpí

¹⁶ § 46 odst. 1 písm. b) zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), v platném znění

¹⁷ § 10 odst. 5 zákona č. 455/1991 Sb. živnostenském podnikání (živnostenský zákon), v platném znění

- před vyznačením víza k pobytu nad 90 dnů je povinen předložit doklad o cestovním zdravotním pojištění po dobu pobytu na území a současně je povinen předložit doklad o zaplacení pojistného, uvedeného na dokladu o cestovním zdravotním pojištění¹⁸

Pro získání povolení k dlouhodobému pobytu cizinec předkládá:

- cestovní doklad
 - doklad potvrzující účel pobytu
 - prostředky k pobytu na území
 - doklad o zajištění ubytování po dobu pobytu cizince na území
 - fotografie
 - doklad o cestovním zdravotním pojištění po dobu pobytu na území a současně je povinen předložit doklad o zaplacení pojistného, uvedeného na dokladu o cestovním zdravotním pojištění¹⁹
- k žádosti o vydání povolení k dlouhodobému pobytu za účelem podnikání je cizinec povinen dále předložit potvrzení finančního úřadu České republiky o stavu jeho daňových nedoplatků a potvrzení okresní správy sociálního zabezpečení o tom, že nemá splatné nedoplatky na pojistném na sociální zabezpečení a na státní politiku zaměstnanosti včetně penále; splatným nedoplatkem se pro účely tohoto zákona rozumí též nedoplatek na pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti včetně penále, k jehož úhradě bylo povoleno podle zvláštního právního předpisu jeho splácení ve splátkách. Není-li cizinec daňovým subjektem nebo plátcem pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, předloží doklad vydaný finančním úřadem České republiky nebo okresní správou sociálního zabezpečení potvrzující tuto skutečnost²⁰.

¹⁸ § 31 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, v platném znění

¹⁹ § 46 zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky

²⁰ § 46 odst. 7) zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, v platném znění

4. Praxe stánkového prodeje

Problematika stánkového prodeje je v současné době upravena zákonem č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání (živnostenským zákonem), ve znění pozdějších předpisů, který nabyt účinnosti dnem 1.1.1992, jako základní právní předpis, vztahujícím se především na veřejnoprávní podmínky živnostenské podnikání, ale i další řadou zákonů a norem, které jsem zmínil v úvodu. Jak již bylo uvedeno, byl živnostenský zákon opakovaně novelizován a to více jak 110x. Tyto změny byly prováděny jak v souvislosti s přijímáním nových zákonů, ale také jako reakce na praktické aplikace živnostenského zákona.

Pro pochopení současného stavu praxe stánkového prodeje je potřebné se seznámit s jeho vývojem.

4.1. Ekonomicko-právní souvislosti praxe stánkového prodeje

Právní podmínky pro vznik stánkového prodeje jako jednu z forem obchodního podnikání byly za počátku devadesátých let minulého století vytvořeny. Již od počátku byla stánková činnost soustředěna do oblastí s potencionální ziskovostí. Jednalo se zpravidla o trhy či tržnice, které hromadně vyrůstaly především v příhraničních oblastech se SRN, Rakouskem a ve velkých městech. Toto chování z počátku nepodléhalo žádným regulačním nástrojům, neboť cílem bylo nastartovat tuto oblast podnikání a z pohledu státu neklást nadbytečné překážky směřující k jeho rozvoji.

Toto prosté konstatování již samo o sobě nastiňuje situaci v době počínajícího stánkového prodeje.

Podmínky živnostenského podnikání byly však stále více ovlivňovány změnami ekonomického prostředí a právního řádu, souvisejícími s postupným rozvojem tržního hospodářství. Základní koncepce živnostenského zákona s výraznými liberalizačními prvky, usnadňujícími vstup do podnikání, se v zásadě osvědčila. Závažným problémem se stalo až samotné provozování této činnosti, vzhledem ke skutečnosti, že obsahovala také velmi liberální režim pro získání podnikatelského oprávnění zahraničními osobami. Ty se postupně staly závažným problémem živnostenského podnikání, neboť tyto osoby

podnikaly bez dalšího omezení jako osoby české. Snahou bylo proto provést změnu jednotlivých zákonných ustanovení a rychle tak reagovat na změnu obecných podmínek a vyřešit i velmi závažné problémy této činnosti, ať vyplývaly z nedostatků živnostenského zákona, či jiného zákona nebo ze skutečností majících svůj původ mimo tuto oblast²¹.

Současně se vznikem stánkového prodeje byly vytvořeny podmínky pro vznik a činnost orgánů, které jsou oprávněny tuto činnost kontrolovat a byly jim k tomu vytvořeny příslušné legislativní nástroje. Patří sem zejména živnostenské úřady, Česká obchodní inspekce, celní orgány, územní finanční orgány, Policie ČR a obecní policie. Již v samotném počátku jejich činnosti se projevovaly určené nedostatky plynoucí především z nemožnosti pružně reagovat na nově vznikající negativní aspekty stánkového prodeje dané rozsahem zákonným zmocněním a snahou nebrzdit rozvoj této činnosti. Nedostatky byly především v oblasti regulační, daní, cla, poplatků, prokazování původu zboží, ochrany práv spotřebitele, ale také v oblasti správy této činnosti vznikajících jak na straně živnostníka, tak na straně státu při vzniku a provozování živnosti ve formě zvýšených nákladů obou subjektů.

To se projevilo například v oblasti působnosti zákona č. 303/1993 Sb. o zrušení státního tabákového monopolu a o opatření s tím souvisejících. Stávající právní stav nedokázal dostatečně zamezit neoprávněnému nakládání s neznačenými cigaretami a zabránit tak pokračujícím celním a daňovým únikům, dosahujících podle odhadů stamilionů korun ročně, o které byl snížen příjem státního rozpočtu. Zákon sice obsahoval regulaci a sankci, která se však týkala jen výroby, dovozu nebo prodeje neznačených cigaret, absentoval však na případy, kdy toto zboží bylo označeno jako zboží k osobní spotřebě a nepodléhalo tak celnímu a daňovému zatížení. Nápravou byla změna právní úpravy zákona, která odpovídala platným právním úpravám v okolních státech např. v SRN a umožňovala, aby příslušné orgány státní správy zabavily zboží – nekolikované cigarety, které unikly celnímu a daňovému zatížení. Změna rozšířila také okruh osob, na které se toto opatření

²¹ Tisky PČR, PS 1993-1996, tisk 1650/0, část č. 4 - Důvodová zpráva k novele zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání – Obecná část <http://www.psp.cz/eknih/1993fs/tisky/t165000d.htm>

vztahovalo. Nebylo vázáno jen na obchodníky, ale také na fyzické a právnické osoby, které toto zboží držely²².

Další oblastí byla oblast regulační ve smyslu stanovení místa prodeje. Obce, které neměly za tehdejšího právního stavu možnost účinně regulovat a upravovat podmínky stánkového prodeje v obvodech své působnosti. Regulace byla spatřována ve stanovení poplatku za využití veřejných pozemků, které byly zároveň příjmy obce. Regulace na soukromých pozemcích, které se v této době značně rozšířilo, nebylo podle stávajících předpisů z úrovně obce nebo orgánů státní správy v podstatě možné. Snahou bylo zkvalitnění stánkového prodeje s ohledem na místní potřeby obyvatel obce a zamezení živelnému rozvoji stánkového prodeje bez možnosti obce regulovat v případě potřeby nežádoucí stav²³.

Oblasti, ve kterých byly spatřovány nejzávažnější problémy stánkového prodeje byly zejména:

- nerovnost podmínek podnikání jednotlivých subjektů,
- režimu provozování živnosti v provozovnách i mimo ně,
- oblast kontroly,
- spolupráce orgánů státní správy
- nápravy nejzávažnějších nedostatků jednotlivých ustanovení zákonů

Odstranění těchto problémů bylo spatřováno v prohloubení liberálních prvků současné úpravy spolu se zefektivněním a zjednodušením výkonu státní správy a snížením administrativní náročnosti na podnikatele a sblížení základních institutů živnostenského zákona s odpovídajícími úpravami v zemích Evropského společenství v rámci živnostenského zákona.

²² Návrh poslance Nováka Libora, tisky PČR, PS 1993-1996, tisk 1367/0, - Důvodová zpráva k novele zákona č. 303/1993 Sb., o zrušení státního tabákového monopolu a opatření s tím souvisejících – Obecná část, <http://www.psp.cz/eknih/1993fs/tisky/t136700.htm>

²³ Řeč ministra vlády ČR Jiřího Skalického v Senátu PČR, stenozáznam z 8. schůze Senátu konané ve dnech 17. a 24. září 1997, senátní tisk č. 1997/75
<http://www.senat.cz/xervlet/pssenat/hlasovani?action=steno&O=1&IS=1444>

Snahou bylo omezit právo zahraniční osoby provozovat živnost na území České republiky vázáním, stanoví-li tak zvláštní zákon, na plnění dalších podmínek, anebo zcela vyloučeno. Dalšími věcnými podmínkami omezujícími podnikání zahraničních osob mohlo být např. omezení určitou dobou, složení nebo prokázání určitého finančního kapitálu, zaměstnávání stanoveného procenta českých občanů, schválení podnikatelského záměru, povolení pobytu v ČR a podobně. Z těchto podmínek však byla v praxi uplatněna jen podmínka omezující dobu podnikání a požadavek povolení k pobytu na území ČR.

Navrhované řešení vycházelo nadále z definice zahraniční osoby uvedené v obchodním zákoníku a pro účely živnostenského podnikání definovalo pojem bydliště jako trvalý pobyt na území ČR. Konkrétní státní regulace podnikání cizinců, tak jak je to v průmyslově rozvinutých zemích běžné, se nepředpokládala. V rámci sjednocení podmínek provozování živnosti bylo navrhováno i u zahraniční fyzické osoby prokazovat bezúhonnost odpovídajícími doklady jako osoba česká, jakož i ze státu, jehož je zahraniční fyzická osoba občanem a ze států, ve kterých se v posledních třech letech dlouhodobě zdržovala.

V rámci dalších opatření se navrhovalo zejména

- řešit současnou nerovnováhu při posuzování bezúhonnosti jako základní podmínky živnostenského podnikání, kde stávající požadavek bezúhonnosti, aplikovaný pouze na subjekty podnikající jako fyzické osoby, byl rozšířen i na fyzické osoby v postavení statutárního orgánu nebo člena statutárního orgánu právnických osob a znesnadňoval tak současné nejčastější způsoby obcházení zákona,
- přesněji definovat provozovny, zjednodušit jejich označování a upustit od jejich schvalování,
- vymezit působnost živnostenské kontroly jako nezbytné součásti postupného přechodu od administrativní regulace vstupu do podnikání k liberální koncepci působení tržních sil,
- vymezit vzájemnou spolupráci jednotlivých orgánů státní správy na úseku živnostenského podnikání a

- odstranit dílčí nedostatky jednotlivých ustanovení stávajícího zákona, zejména jeho příloh.

Změny jednotlivých ustanovení živnostenského zákona, tak jak byly navrhovány, by měly zredukovat nejzávažnější současné problémy živnostenského podnikání. Nebyly, a vzhledem k šíři problematiky ani nemohly být komplexním řešením. I přes navrženou úpravu zůstala řada otázek souvisejících s živnostenským podnikáním otevřena, a to zejména ve vazbě na resortní právní úpravy, které byly mnohdy překonané a zastaralé nebo zcela chyběly.

Koncepce změn, zaměřených na řešení vybraného okruhu nejzávažnějších problémů, v maximální míře chránila oprávněné zájmy podnikatelů. Provedené změny si zachovaly vysoce liberální režim pro získání podnikatelského oprávnění zahraničními osobami.

Ve smyslu požadavku norem ES nebylo postavení státních občanů zemí ES méně výhodné než postavení občanů českých. Živnostenský zákon obdobně jako obchodní zákoník vycházel z definice zahraniční osoby, pro kterou je rozhodující její sídlo, respektive bydliště, bez ohledu na státní občanství²⁴.

Na konci 90 let minulého století se pokračovalo, na základě zkušeností z aplikace stávající právní úpravy, k řešení obecných aktuálních problémů a omezení nežádoucích jevů s nimi spojených. Snahou bylo zejména:

- nově vymezit všeobecné podmínky pro vstup do podnikání u fyzických i právnických osob, tj. rozšířit dosud stanovenou podmínku bezúhonnosti podnikatele, přičemž se při posuzování bezúhonnosti navrhovalo vycházet z pravomocného odsouzení pro každý úmyslný trestný čin, za nějž byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody delší než jeden rok a pro nedbalostní trestný čin související s podnikáním a upřesnit tak stávající nedostatečná a nejednoznačná kritéria, která posuzování bezúhonnosti úzce vázala na souvislost mezi skutkovou podstatou trestného činu a předmětem podnikání nebo na existenci obavy z opakování trestné činnosti při provozování živnosti;

- stanovit jako jednu ze základních podmínek podnikání zahraniční osoby, která není v

²⁴ Tisky PČR, PS 1993-1996, tisk 1650/0, část č. 4 - Důvodová zpráva k novele zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání – Obecná část <http://www.psp.cz/eknih/1993fs/tisky/t165000d.htm>

zahraničí podnikatelem, povolení k pobytu na území České republiky za účelem podnikání a časově vázat živnostenské oprávnění na dobu povoleného pobytu. Důvodem byla zejména potřeba zabránit situaci, aby fyzická osoba, jejíž pobyt na území České republiky je nežádoucí, mohla získat na území této republiky živnostenské oprávnění resp. provozovat živnost. Dalším důvodem bylo nutnost zajistit dosažitelnost zahraniční osoby jak pro spotřebitele, zákazníky, tak i státní orgány. Navrhované opatření se v souladu s příslušnými ustanoveními Dohody o přidružení k Evropským společenstvím nevztahovalo na občany zemí Evropské unie

- stanovit povinnost živnostenského úřadu zrušit zahraniční fyzické osobě živnostenské oprávnění, nespĺňuje-li podmínku pobytu a umožnit zrušení živnostenského oprávnění na návrh orgánu sociálního zabezpečení, jestliže podnikatel neplní závazky vůči státu na úseku sociálního zabezpečení;

- stanovit podnikateli povinnost vydávat doklady o prodeji zboží a poskytnutí služby, jejichž cena přesahuje částku 20,- Kč, přičemž na určité druhy zboží (služeb) se tato povinnost nevztahovala, nepožádal-li zákazník výslovně o doklad²⁵.

V tomto období se již při navrhování změn v aplikaci právních nástrojů pro regulaci této činnosti projevují snahy o soulad těchto opatření s mezinárodními smlouvami a slučitelnost s právem Evropské unie. Návrhy, které se snažily omezit činnost zahraničních osob např. možnost uložení povinnosti složit kauci, prokazovat kapitál, zaměstnávání stanoveného procenta českých občanů, schválení podnikatelského záměru, kolidovaly se skutečností, že takovéto řešení by nebylo kompatibilní se závazky a povinnostmi, které Česká republika přijala v rámci Všeobecné dohody o obchodu službami (GATS) a se závazky přijatými v rámci Evropské unie.

Z článku XVII GATS, týkajícího se národního zacházení (National Treatment) vyplývá, že služby a dodavatelé služeb ze zahraničí nemohou být konkurenčně znevýhodněni oproti domácím službám a dodavatelům služeb.

²⁵ Tisky PČR, PS 1998-2002, tisk č. 263/0 – Důvodová zpráva k novele zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání – Obecná část <http://www.psp.cz/sqw/text/tisk.sqw?O=3&CT=263&CT1=0>

Smlouva o Evropské unii upravuje v čl. 52 a 59 práva státních občanů členských zemí EU v oblasti podnikání a služeb. Z úpravy plyne povinnost členských států stanovovat stejné podmínky podnikání pro vlastní občany i pro občany jiných členských států a rušit všechna omezení volného poskytování služeb uvnitř Společenství pro příslušníky členských států, kteří podnikají v některém jiném státu Společenství. V oblasti živnostenského podnikání se stejnými podmínkami rozumí zejména všeobecné a zvláštní podmínky provozování živnosti.

V souvislosti s přidružením České republiky k EU se ČR v čl. 45 a násl. Evropské dohody zavázala, že během přechodného období nepřijme žádné nové předpisy ani opatření, která zavádějí diskriminaci podnikání společností a státních občanů EU a zároveň se v čl. 69 téže dohody zavázala zajistit postupnou slučitelnost vlastních právních předpisů s právními předpisy ES. Tento závazek v praxi znamenal implementování zejména obsahu směrnic ES do národního práva. V oblasti živnostenského podnikání k tomu nutně muselo docházet postupně, neboť aplikace některých směrnic zpříšňovala dosavadní právní stav. Ke sjednocení došlo též v oblasti stáří dokladů předkládaných pro posouzení bezúhonnosti. Úplná harmonizace práva ČR s právem Společenství vyžadovala (z důvodů nutnosti rozlišit "podnikání" a "poskytování služeb" tak, jak to vyplývá z čl. 52 a 59 smlouvy o EU) novou koncepci právní úpravy a rozdílnost právní úpravy nebylo možno odstranit pouhou novelou stávající právní úpravy. Navrhovaná řešení byla plně v souladu s ustanoveními Dohody o přidružení České republiky k Evropským společenstvím. Úplná kompatibilita s právem ES měla být dosažena až v roce 2003²⁶.

Přestože cíle jednotlivých právních úprav byly zřejmé, aplikační praxe ukázala i nedostatky přijatých opatření. Ustanovení § 73a zák. č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů, zmocnilo vládu stanovit nařízením seznam oborů živností volných. Tato úprava nahrazovala staré průkazy živnostenského oprávnění novými a měla ve svém důsledku vést k zpřehlednění, ujasnění a sjednocení předmětu podnikání. V praxi se realizace tohoto předpokladu ukázala jako velmi problematická, nákladná a nadměrně zatěžující jak podnikatele, tak živnostenské úřady. Tato úprava nezahrnovala jen zahraniční fyzické osoby, ale postihovala všechny subjekty podnikající v mezích

²⁶ Tisky PČR, PS 1998-2002, tisk č. 263/0 – Důvodová zpráva k novele zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání – Obecná část <http://www.psp.cz/sqw/text/tisk.sqw?O=3&CT=263&CT1=0>

živnostenského zákona.

Ke konci roku bylo v ČR dle evidence Ministerstva průmyslu a obchodu platných více než 3 mil. živnostenských oprávnění, z toho téměř 2.100 000 živnostenských oprávnění pro živnosti volné z toho více než čtvrtina v hl.m. Praze. Podnikatelů bylo ke konci roku téměř 1,8 mil., v živnostech volných pak je z celkového počtu živností min. 80%, v Praze cca 90 %. Při uvedených počtech je nesporná finanční náročnost celé transformace, kdy za obeslání jednoho podnikatele na doručenkou se na poštovním za zaslání do vlastních rukou zaplatí 23,40 Kč. V případě, že se podnikatel nedostaví nebo na pozvání nereaguje, je obeslán znovu. Následně, pokud si průkaz nebo průkazy živnostenských oprávnění nepřevzme na úřadě, jsou mu zasílány poštou, opět na doručenkou. Téměř 50 Kč je náklad na poštovním na obeslání jednoho podnikatele a zaslání nových průkazů živnostenských oprávnění. Promítnou-li se do nákladů ještě náklady na formulář průkazu, mzdy vybavení úřadu, dostaneme se až k částce 100,- Kč na jedno živnostenské oprávnění. V České republice by si celá akce vyžádala cca 200 mil. Kč bez toho, aby přinesla předpokládaný přínos²⁷.

Je zřejmé, že ohledem na shora uvedené ekonomické dopady bez očekávaných přínosů, muselo dojít ke změně.

V tomto období dále docházelo především k postupné harmonizaci českého právního řádu v oblastech související s podnikáním s legislativou Evropských společenství, která se týkala především ostatních příslušníků členských států Evropské unie.

Současně na základě usnesení vlády č. 1006 z 20.10.2004 o zjednodušení administrativních postupů při zahájení a v průběhu podnikání a usnesení vlády č. 1316/2006 o realizaci postupného snižování administrativní zátěže drobných živnostníků a malých firem došlo ke změnám i v této oblasti. Předpokládaná změna měla za cíl zjednodušit vznik podnikání a postupy při jeho registraci. To mělo být dosaženo snížením počtu úkonů a návštěv, které jsou povinné při jeho vzniku. Kromě splnění všeobecných podmínek pro provozování živnosti, činnost živnostníka předpokládá splnění ostatních

²⁷ Tisky P ČR, PS 1998-2002, tisk č. 991/0 – Důvodová zpráva k novele zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání – Zvláštní část <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=991&CT1=0>

povinností především v oblasti daňové, sociální, všeobecného zdravotního pojištění a povinností vůči úřadům práce.

Zjednodušení tohoto stavu novelou zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, vedlo k zavedení tzv. centrálního registračního místa na úrovni obecních živnostenských úřadů s tzv. jednotným formulářem, jehož cílem bylo zjednodušit vstup do podnikání s možností provést potřebné úkony související s podnikáním v jednom místě a odstranění „duplicity úkonů“. Takto získané informace jsou následně využity pro ostatní orgány v oblasti daňové, sociální, zdravotní a pracovně právní. Zároveň bylo umožněno obcím živnostenským úřadům, aby si sami získávaly některé potřebné doklady bez zatěžování žadatele, jako je výpis z Rejstřík trestů a potvrzení o bezdlužnosti.

Dalším krokem v souladu s usneseními vlády bylo umožnit podnikatelům činit podání a ostatní oznamovací povinnosti vůči živnostenským úřadům u kteréhokoliv živnostenského úřadu a to zrušením povinnosti provést je u živnostenského úřadu příslušného podle místa bydliště či sídla podnikatele.

Rovněž zavedení jedné volné živnosti s povinností podnikatele oznámit obor, ve kterém bude v rámci oprávnění vykonávat, bylo pozitivním krokem neboť vedlo ke zjednodušení a snížení administrativní zátěže celého systému a podnikatele.

Od podmínky prokázat bezdlužnost při vzniku živnostenského oprávnění bylo upuštěno, neboť bylo vnímáno jako překonané a ve svém důsledku bránilo podnikat a prosadit se na trhu. Otevřela se tím možnost podnikatelskému subjektu případně uhradit nesplacené závazky a současně s tím došlo ke snížení administrativní zátěže.

Je zřejmé, že provedené právní úpravy, které sledovaly cíle stanovené usneseními vlády byly naplněny. Podařilo se zjednodušit vstup do podnikání začínajícím podnikatelům a usnadnit jim jejich snahu o rozšíření či změnu dosavadních aktivit a zároveň došlo ke zvýšení počtu kontaktních míst, které mohl podnikatelský subjekt využít. Došlo i ke snížení počtu úkonů a návštěv na úřadech pro podnikatele a ke snížení administrativní zátěže jak na straně živnostníka, tak na straně živnostenského úřadu.

5. Aktuální problémy stánkového prodeje

Je nutné konstatovat, že porušování práv k duševnímu vlastnictví, pirátství, padělatelství či obecně šedé ekonomice, která doprovází stánkový prodej je v celosvětovém měřítku v podmínkách globalizovaného světového hospodářství narůstajícím fenoménem. Lze ji nalézt ve všech státech světa a nevyhýbá se ani vyspělým ekonomikám. Je hrozbou pro podnikatelské subjekty, ale také vážnou hrozbou pro národní ekonomiky. Způsobuje nejenom značné ekonomické ztráty, ale zasahuje i do jiných oblastí např. bezpečnosti či zdraví. Bez nadsázky můžeme hovořit o kriminalitě bez hranic.

V podmínkách nově transformované ekonomiky se tento fenomén nevyhnul ani České republice. Ochrana spotřebitele a vnitřního trhu je již od počátku jednou z důležitých součástí politiky státu. Ta si klade za cíl zajistit, aby se Česká republika dostala na úroveň srovnatelnou s nejvyspělejšími státy EU a aby odpovídala potřebám 21. století.

To dokládá například přistoupení České republiky k mnohostranné Dohodě (Světové obchodní organizace – WTO) o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (1994) a také Koncepce boje proti kriminalitě v oblasti práv k duševnímu vlastnictví schválená vládou ČR v dubnu 1999 a jejíž naplňování je každoročně vyhodnocováno Ministerstvem vnitra. Gestorem se v tomto smyslu stalo Ministerstvo průmyslu a obchodu.

Současné aktuální problémy stánkového prodeje jsou v podstatě odrazem stavu legislativy upravující tuto oblast podnikání, respektive schopnosti potlačit projevy šedé ekonomiky. Ta zahrnuje oblast zajišťování a zjišťování padělků chráněných obchodních značek, pirátských nahrávek, nekolokovaných cigaret, alkoholických nápojů atd., která je typická pro stánkový prodej.

Současné jsou také odrazem stavu ekonomiky země či spíše životní úrovně obyvatelstva, jeho koupěschopností i jeho povědomím o svých spotřebitelských právech, ale také toho jak, s jakou intenzitou a jakým způsobem jsou chráněna jeho práva, zájmy poctivých výrobců, prodejců, obchodníků a dovozců a v neposlední míře i zájmy státu v oblasti ochrany vnitřního trhu a všech jeho občanů.

Pravomoc je v oblasti zjišťování a potlačování projevů šedé ekonomiky, práv a oprávněných zájmů spotřebitele vymezena zákony České republiky a přenesena na orgány

Policie ČR, obecní policii, územní finanční orgány, živnostenské úřady, Českou obchodní inspekci a celní orgány. Největší tíha této činnosti spočívá především na České obchodní inspekci a celních orgánech.

Dozorová činnost na tomto úseku a u tohoto specifického druhu prodeje představuje jen část jejich činnosti. Přesto, že má v dozorové činnosti své pevné místo, představuje například u ČOI jen zlomek kontrolní a dozorové činnosti ČOI. Ta v roce 2007 představoval cca 2% tj. 1184 z 53679 kontrol a v roce 2009 představovala cca 3,5 % tj. 1738 z 49609 kontrol. V roce 2008 došlo k celkovému poklesu kontrol na 42990. To bylo zapříčiněno skutečností, že v tomto roce byl kontrolován větší počet tzv. velkých podnikatelských subjektů a také tím, že kontroly provádění na základě podnětu byly pro závažnější porušení důkladnější a náročnější²⁸.

Činnost těchto orgánů je zaměřena především na tu část sortimentu, který je stánkovými prodejci nabízen. Ten měl od počátku tuto strukturu.

- textil, oděvy, sportovní doplňky
- obuv
- hodinky, klenoty
- audio-video (VHS, MC, CD, DVD)
- počítačové hry
- ostatní nspecifikované (zapalovače, pouzdra a kryty na mobilní telefony, opasky, batohy, kabelky, kufry, peněženky atd.)

Ta se v podstatě nezměněné podobě zachovala až do současnosti. Docházelo jen ke změnám v podílu jednotlivých segmentů výrobků na celkovém sortimentu.

V souvislosti s tímto druhem výrobků docházelo k protiprávnímu jednání, které se vztahovalo k neoprávněnému užívání ochranných známek. Nejvíce byly zneužívány značky Adidas, Buffalo, Calvin Klein, Camel, Diesel, Esprit, Fishbone, Hugo Boss, Joop, Lacoste, Levi Strauss, Mustang, Nike, Versace, Ferrari, Puma, Reebok a dále oblast, kde

²⁸ Výroční zprávy České obchodní inspekce za roky 2007 až 2009 <http://www.coi.cz/cs/ocoi/vyrocnizpravy/vyrocnio-cinnosti-coi.html>

jsou porušována autorská práva, především nahrané audio a video kazety, CD a DVD disky. V současné době klesá zájem o CD a DVD, neboť s rozvojem nových technologií v elektronice a masovým rozšířením internetu se přesouvá zájem o tento způsob získávání nelegálních nahrávek. Objevovaly se také padělané ochranné známky OMEGA, GUCCI, Rolex, Diesel, Calvin Klein, Adidas, Ferrari a další, použité na náramkových hodinkách.

Novým jevem je pak rozvoj v oblasti nových komodit (průmyslové, drogistické a farmaceutické zboží). Byly tak zaznamenány padělky ochranné známky LEGO, tužkových baterek značky BATERIA, vteřinového lepidla ATX a litých kol opatřených ochrannou známkou AUDI, BMW, MERCEDES, VW, FIAT a RENAULT.

Další oblastí jsou cigarety a tabák, kde docházelo k úniku na cle, dani z přidané hodnoty a spotřební dani. Napadány jsou především světové značky výrobců cigaret, produkováných nadnárodními tabákovými společnostmi.

Již od počátku je důležitým faktorem v oblasti cigaret a tabáku snižující se počet případů páchaných jednotlivci. Stále větší úlohu v této oblasti zajišťují organizované skupiny pachatelů. Pro tuto oblast je charakteristická skutečnost, že výroba cigaret je realizována na zemi České republiky a jejich produkce je následně distribuována ke stánkovému prodeji v příhraničních oblastech²⁹.

Trvalým problémem při prováděných kontrolách pracovníky ČOI se stala identifikace kontrolované osoby. Přestože novela zákona č. 634/1992 Sb. uložila provozovatelům povinnost vést evidenci prodávajících a na požádání ji předložit dozorovému orgánu, v mnohých případech problémy přetrvávají. Jako negativní faktor se v souvislosti s důsledným uplatňováním legislativním nástrojů projevila také zvýšená agresivita prodejců.

Tyto skutečnosti si vyžádaly součinnost dalších orgánů, především Policie České republiky, která zajišťovala potřebnou pomoc s ověřováním totožnosti a identifikací kontrolovaných osob a zároveň zajišťovala bezpečnost pracovníkům dozorových orgánů.

Dalším omezujícím faktorem byl zákaz vstupu při kontrolní činnosti do soukromých prostor a to i přesto, že existovalo reálné podezření, že jde o prostory, v nichž jsou

²⁹ Informace o činnosti Celní správy České republiky za roky 2003 až 2009
<http://www.celnisprava.cz/cz/statistiky/Stránky/výroční-zprávy.aspx>

skladovány padělky za účelem prodeje a nabídky. Tento nedostatek byl odstraněn změnou legislativy, která rozšířila kompetence celních orgánů a zmocnila je ke vstupu do uzamčených prostor.

Specifickým opatřením ze strany celních orgánů ve spolupráci s ostatními dozorovými orgány, a to i s ohledem na opakovanou kritiku v oblasti ochrany duševních práv ze strany mezinárodních subjektů, bylo zavedení stálého celního dohledu ve vybraných tržnicích na území České republiky v roce 2008, které pokračovalo i v roce 2009. Jeho cílem bylo nastavit pozitivní stav v oblasti potlačení otevřené nabídky zboží porušující práva duševního vlastnictví a neznačených tabákových výrobků a lihovin, jeho udržení a eliminace v oblasti nových komodit.

V posledních letech v důsledku změn v souvislosti s poptávkou po tomto sortimentu zboží a světové finanční a hospodářské krize je pozorován odklon od tohoto druhu prodeje a opouštění tradičních tržních míst. Pozornost je přesouvána do měst a obcí ve vnitrozemí a orientace na jiný druh zboží s přesunem do „kamenných obchodů“. Jedná se především o prodejny potravin, večerky, občerstvení, restaurace či nehtová studia. Znatelný je také přechod k sezónním činnostem v oblastech jako je stavebnictví či lesnictví.

Je patrné, že se soustavná snaha o potlačení projevů šedé ekonomiky projevila především v posledních letech a to v důsledku rozšíření zákonných oprávnění, zintenzivnění kontrol, vzájemnou funkční a efektivní spolupráci jednotlivých složek a také změnou postoje jednotlivých výrobců a majitelů práv a ochranných známek, jejichž výrobky jsou předmětem plagiátorství. Jejich ochota k součinnosti a spolupráci se v tomto směru podstatně zlepšila.

Došlo také k výraznému snížení administrativní zátěže podnikatelů při kontrolách a provádění duplicitních činností v důsledku překrývání dozorových kompetencí jednotlivých orgánů. Snahou je pak dosažení takového stavu na jednotlivých prodejních místech, aby bylo nabízeno pouze legální zboží, jednotlivá místa byla řádně označena a nabízené a prodávané výrobky splňovaly i ostatní zákonem stanovené požadavky. Postupně tak dochází k vytvoření žádaného právního stavu v této oblasti. V důsledku toho

tak dochází k tomu, že se stánkový prodej posouvá z vysoce problémové oblasti k žádanému stavu, který je v souladu s právními předpisy.

Z tohoto pohledu je nezbytné zmínit také skutečnost, jak je Česká republika vnímána jako partner, který je ochoten a schopen zajistit prosazování práv především v oblasti ochranných známek a autorských práv.

Pro vytvoření image dané země a vyslání signálu případným zahraničním investorům existuje hodnocení známé jako „Watch List“ vydávané Úřadem obchodního představitele USA (USTR) ve spolupráci s obchodními kruhy. Ten posuzuje dodržování ochrany práv k duševnímu vlastnictví ve třetích zemích.

Tento dokument obsahuje seznam zemí, které připouštějí porušování amerických práv k duševnímu vlastnictví, nezaručují jejich adekvátní ochranu a nedosahují v této oblasti žádného pokroku.

Česká republika byla na tento seznam poprvé zařazena v polovině 90. let minulého století. Americká strana namítala především vysoký stupeň porušování práv k duševnímu vlastnictví a malou vymahatelnost práva v této oblasti. Kritika v této oblasti vzešla z iniciativy International Intellectual Property Alliance (IIPA).

Společným úsilím všech dotčených rezortů za koordinace Ministerstva průmyslu a obchodu se podařilo posílit českou legislativu a vymahatelnost práva v této oblasti tak, že Česká republika nebyla od roku 2001 na tento seznam americkou stranou zařazena.

Tento stav se však nepodařilo udržet. Česká republika byla na tento seznam umístěna v lednu 2008 na základě mimořádné revize Out-of-Cycle-Review (OCR) učiněné americkou stranou. Ta vytýkala České republice především množství pirátského a padělaného zboží prodávaného na tržnicích v příhraničních oblastech s Rakouskem a SRN.

Přestože Česká republika v tomto ohledu vyvinula značné úsilí k nápravě nepříznivého stavu ve smyslu Akčního plánu obsaženém v dokumentu „Situace v ochraně práv k duševnímu vlastnictví v České republice“, projednaném vládou České republiky dne 3.10.2007, zůstala na tomto seznamu zařazena i v roce 2009. Tento stav se podařilo zintenzivněním činnosti v této oblasti a maximalizací úsilí ke zvrácení stávajícího stavu

změnit. Česká republika byla z tohoto seznamu vyřazena v roce 2010 v důsledku významného pokroku, který byl z její strany v této oblasti učiněn³⁰.

Odstraněním České republiky z tzv. Watch Listu došlo nejenom k významnému pokroku v oblasti boje s projevy šedé ekonomiky, ale tento akt představoval pozitivní signál pro potencionální investory, kteří ke své činnosti potřebují dostatečně silnou ochranu práv k duševnímu vlastnictví.

³⁰ Výsledné výroční zprávy USTR pro roky 2006 až 2010 <http://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/pravo-dusevni-vlastnictvi/#category210>

6. Závěr

Cílem práce bylo sjednocení a osvětlení ucelené problematiky stánkového prodeje s jeho jednotlivými aspekty související se vznikem a provozem této činnosti tak, jak se vyvíjel od listopadu roku 1989 do současnosti.

Stánkový prodej má v naší zemi dlouholetou tradici. Není netypickým druhem podnikání pro Českou republiku, ale je druhem podnikání, který v globalizovaném světě nezná hranic. Působí značné ekonomické ztráty nejenom jednotlivým subjektům, ale představuje vážnou hrozbu i pro národní ekonomiku. Jedná o celospolečenský problém a v mnoha ohledech je i problémem globálním. Z tohoto pohledu je pak ekonomickou aktivitou, která si zaslouží dostatečnou pozornost všech zainteresovaných subjektů.

V souvislosti s přechodem na tržní mechanismus představoval stánkový prodej jednu z oblastí, která zaplňovala mezeru na spotřebitelském trhu. Snahou České republiky proto bylo umožnit vstup do této oblasti i stanovit právní rámec pro vznik živnosti a jeho provozování. Již od počátku byl nastolen velmi liberální režim, který nekladl nadbytečné administrativní překážky vzniku živnosti a podpořil tak rozvoj této oblasti. Česká republika však nemohla plynule navázat na předcházející právní stav, respektive nemohla pokračovat ve stavu v jakém se nacházely ostatní ekonomiky na západ od našich hranic. Tam byl kontinuální stav přerušen jen obdobím II. světové války. Tržní mechanismy se v těchto zemích, na rozdíl od České republiky, prakticky vůbec nezměnily.

Z tohoto pohledu nezbylo, než přijmout takovou legislativní normu, která vytvářela předpoklady pro vstup do podnikání a napomáhala rozvoji této oblasti. Sama však nedokázala dostatečně reagovat na negativní projevy, které souvisely s tímto druhem ekonomické aktivity. Bylo potřebné přijmout další opatření, která by napomáhala dostatečně účinně čelit jeho dopadům.

Jednalo se především o ochranu vnitřního trhu v oblasti ochrany zdraví, kontroly a postihu, vymezení činnosti státních orgánů, zabezpečení ochrany práv spotřebitele, ochrany duševního vlastnictví, ochrany zájmů výrobců a autorů, nekalé praktiky, tzv. šedé ekonomiky, trestněprávní, kultury prodeje, právního vědomí spotřebitelů a prodávajících, ale také celkové snížení administrativní zátěže související se stánkovým prodejem jak na

straně prodávajícího, tak na straně dozorových orgánů či snížení duplicity činností těchto orgánů v souvislosti s překrýváním jejich kompetencí.

Důležitou úlohu sehrály také mezinárodní normy, ke kterým se Česká republika zavázala. Svůj význam měl také vstup České republiky do Evropské unie, neboť došlo k odstranění kontrol na státních hranicích a území České republiky se tak stalo prostorem s volným pohybem osob, zboží a služeb.

Nastolit pozitivní trend v potlačování projevů šedé ekonomiky se společným úsilím všech zainteresovaných orgánů a institucí podařilo. Svůj význam mělo přijetí legislativních nástrojů, které rozšířily pravomoci dozorových orgánů, ale také jejich vůle tyto nástroje uplatňovat a změnit tento stav k lepšímu. V posledních dvou letech lze také změnu tohoto stavu přičíst dopadům světové finanční a hospodářská krize, která vedla ke změně ekonomického chování jak na straně spotřebitele, tak jednotlivých subjektů na straně druhé s orientací na jiné druhy ekonomických aktivit a jejich přesun od příhraničních oblastí s Rakouskem a SRN směrem do vnitrozemí.

Závěrem považuji za nutné konstatovat, že se podařilo nastolit pozitivní trend v potlačování projevů šedé ekonomiky. Zároveň lze říci, že existuje přímá souvislost mezi stavem právního rámce, který reguluje oblast stánkového prodeje a výší ekonomických ztrát, která tato oblast způsobuje. Tento aspekt však nebyl předmětem zájmu této práce.

Z vnějšího pohledu se pak České republice podařilo dosáhnout takového pokroku, že získala image státu, který je schopen dostát mezinárodních závazků, důsledně potírat projevy šedé ekonomiky a účinně chránit práva nejenom zahraničních subjektů.

7. Seznam použitých zdrojů

Seznam internetových zdrojů:

Informace o činnosti Celní správy České republiky za roky 2003 až 2009

<http://www.celnisprava.cz/cz/statistiky/Stránky/výroční-zprávy.aspx>

Návrh poslance Nováka Libora, tisky PČR, PS 1993-1996, tisk 1367/0, - Důvodová zpráva k novele zákona č. 303/1993 Sb., o zrušení státního tabákového monopolu a opatření s tím souvisejících – Obecná část, <http://www.psp.cz/eknih/1993fs/tisky/t136700.htm>

Řeč ministra vlády ČR Jiřího Skalického v Senátu PČR, stenozáznam z 8. schůze Senátu konané ve dnech 17. a 24. září 1997, senátní tisk č. 1997/75

<http://www.senat.cz/xervlet/psssenat/hlasovani?action=steno&O=1&IS=1444>

Tisky FS ČSFR 1990-1992, tisk 684, část č. 15 - Důvodová zpráva k zákonu č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník – obecná část - I. současná právní úprava,

http://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t0684_15.htm

Tisky FS ČSFR 1990-1992, tisk 684, část č. 15 - Důvodová zpráva k zákonu č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník – obecná část - II. odůvodnění navrhované úpravy,

http://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t0684_15.htm

Tisky ČNR 1990-1992, tisk 479 – Důvodová zpráva k zákonu č. 507/1991 Sb. o živnostenských úřadech – obecná část,

http://www.psp.cz/eknih/1990cnr/tisky/t0479_00.htm

Tisky FS ČSFR 1990-1992, tisk 761, část č. 5 - Důvodová zpráva k zákonu č. 455/1991 Sb., o živnostenské podnikání – I. Dosavadní právní úprava,

http://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t0761_01.htm

Tisky FS ČSFR 1990-1992, tisk 761, část č. 5 - Důvodová zpráva k zákonu č. 455/1991 Sb., o živnostenské podnikání – II. Odůvodnění navrhované úpravy, 1. Některé souvislosti a srovnání, http://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t0761_01.htm

Tisky FS ČSFR 1990-1992, tisk 761, část č. 5 - Důvodová zpráva k zákonu č. 455/1991 Sb., o živnostenské podnikání – II. Odůvodnění navrhované úpravy, 2. Koncepce návrhu živnostenského zákona, http://www.psp.cz/eknih/1990fs/tisky/t0761_01.htm

Tisky PČR, PS 1993-1996, tisk 1650/0, část č. 4 - Důvodová zpráva k novele zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenské podnikání – Obecná část
<http://www.psp.cz/eknih/1993fs/tisky/t165000d.htm>

Tisky PČR, PS 1993-1996, tisk 1650/0, část č. 4 - Důvodová zpráva k novele zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenské podnikání – Obecná část
<http://www.psp.cz/eknih/1993fs/tisky/t165000d.htm>

Tisky PČR, PS 1998-2002, tisk č. 263/0 – Důvodová zpráva k novele zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenské podnikání – Obecná část
<http://www.psp.cz/sqw/text/tisk.sqw?O=3&CT=263&CT1=0>

Výňatek ze sborníku vydaného Českou obchodní inspekcí v roce 2003 k 50. výročí její existence, <http://www.coi.cz/cs/ocoi/historie-ochrany-prav-kupujicich.html>

Výroční zprávy České obchodní inspekce za rok 2007 až 2009
<http://www.coi.cz/cs/ocoi/vyrocni-zpravy/vyrocni-o-cinnosti-coi.html>

Výsledné výroční zprávy USTR pro roky 2006 až 2010
<http://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/pravo-dusevni-vlastnictvi/#category210>

Seznam právních předpisů:

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, v platném znění

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, v platném znění

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v platném znění

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, v platném znění

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v platném znění

Seznam odborné literatury:

Kučerová, H., Horzinková, E. zákon o přestupcích, 1. vyd. Praha: Leges, 2009.
ISBN-978-80-87212-15-8

Ondruš, R. správní řád, Praha: Linde, 2005. ISBN 80-7201-523-0

Paláček, M. správní řád, Český Těšín: Poradce, 2005. ISBN 80-7365-084-3

8. Přílohy

8.1 Příloha č. 1:

Srovnání zajištěných padělků v letech 2002 až 2007:

ROK	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Počet zabavených kusů	412 637	389 466	968 408	666 523	997 612	379 364
Hodnota v cenách originálů v tis. Kč	381 930	353 165	943 619	733 260	742 915	347 730

zdroj: www.coi.cz

8.2 Příloha č. 2:

Srovnání zajištěných padělků v letech 2008 a 2009:

ROK	2008	2009
Počet zabavených kusů	129955	41804
Hodnota v cenách originálů v tis. Kč	176050	59038

zdroj: www.coi.cz

Pozn. Důvodem klesající tendence v letech 2002 až 2009 byla novela zákona o ochraně spotřebitele, která zásadním způsobem rozšířila kompetence celních orgánů v dané oblasti na vnitřním trhu.

8.3 Příloha č. 3:

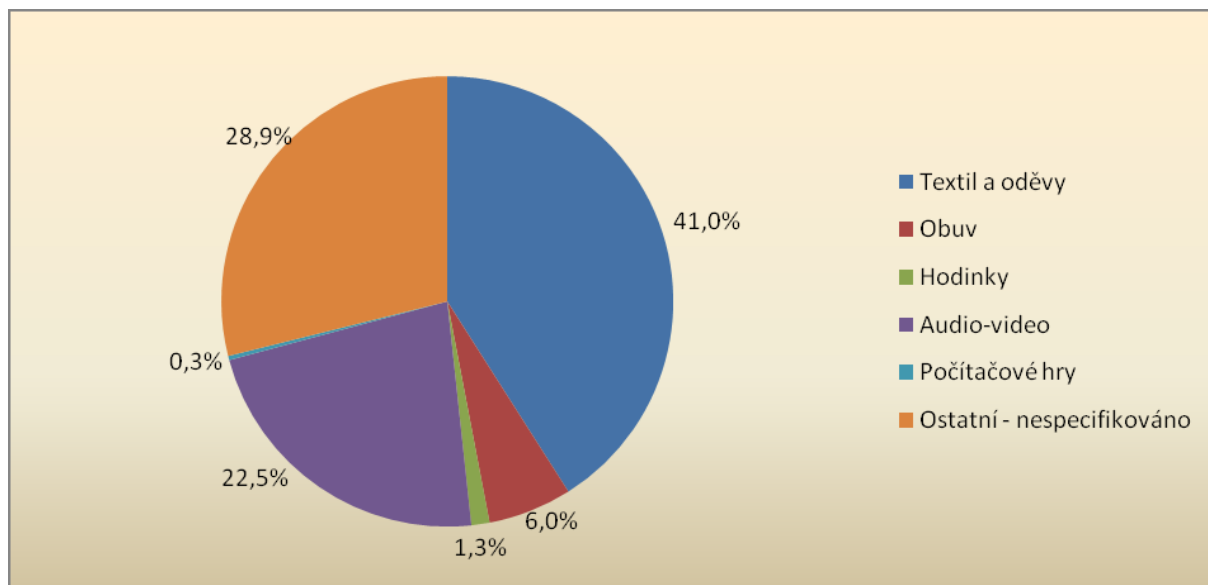
Podíl sortimentu plagiátů v %						
Sortiment / Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Textil a oděvy	45,1	33,8	44,7	41,3	13,0	26,6
Obuv	2,8	2,2	5,3	5,6	1,2	3,9
Hodinky	1,2	1,2	0,9	0,7	0,3	0,6
Audio-video	49,8	60,6	47,6	50,6	83,2	65,8
Počítačové hry	0,3	0,5	0,4	0,2	0,3	1,8
Ostatní a nespecifikováno	0,8	1,7	1,1	1,6	2,0	1,3

zdroj: www.coi.cz

Pozn. Podíl sortimentu plagiátů v procentech za rok 2008 není dostupný.

8.4 Příloha č. 4:

Podíl sortimentu zajištěných padělků v % v roce 2009

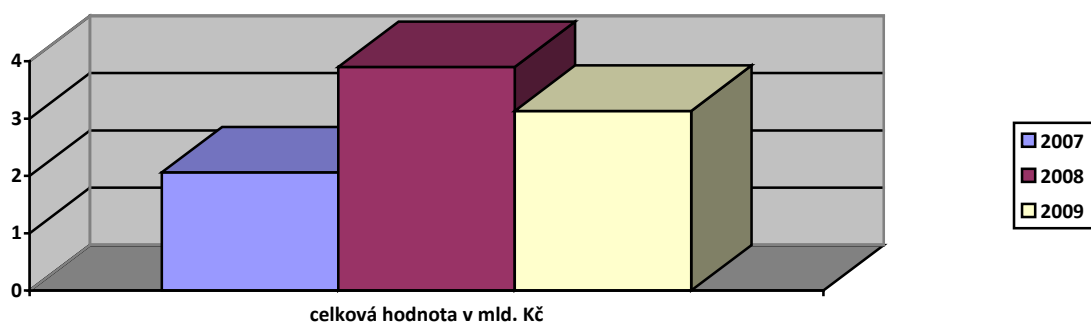
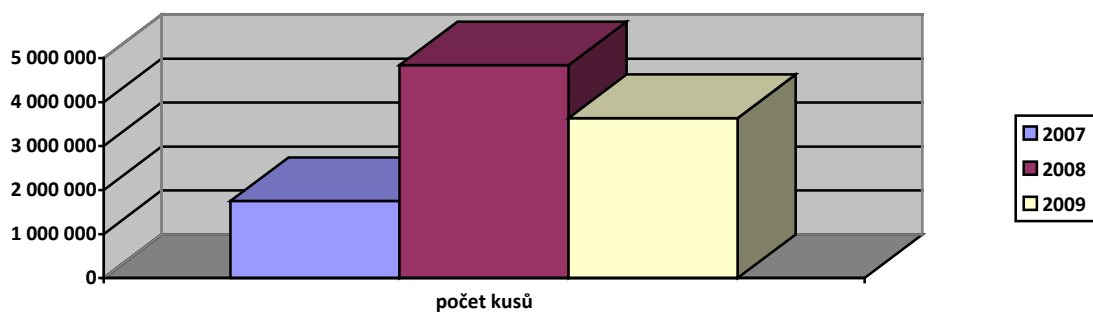

zdroj: www.coi.cz

8.5 Příloha č. 5:

Srovnání zajištěných kusů padělaného zboží v rámci ochrany trhu a spotřebitele v letech 2007 až 2009 celními orgány:

ROK	2007	2008	2009
Počet zajištěných kusů padělaného zboží	1 749 399	4 843 360	3 637 400
Celková hodnota v miliardách Kč	1,42	3.9	3.134

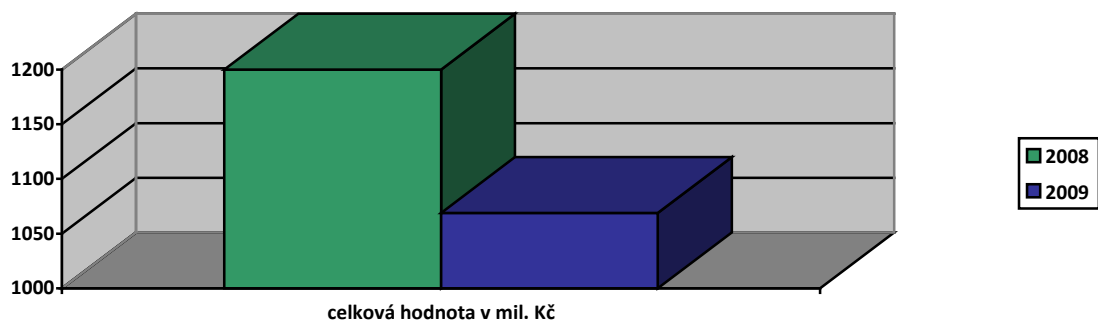
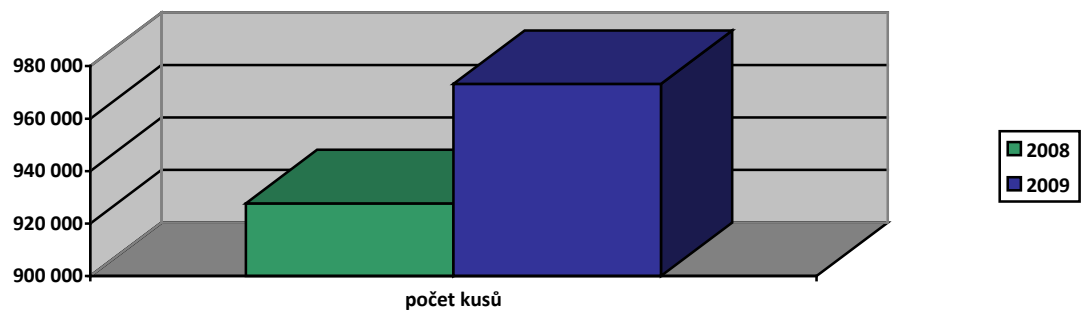

zdroj: www.celnisprava.cz

8.6 Příloha č. 6:

Srovnání zajištěných kusů padělaného zboží v rámci ochrany trhu a spotřebitele celními orgány ve správním řízení v rámci tzv. mobilního dohledu v letech 2008 a 2009:

ROK	2008	2009
Počet zajištěných kusů padělaného zboží	927 720	973 178
Celková hodnota v miliónech Kč	1200	1069

zdroj: www.celnisprava.cz